

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

MIGRATION & LAW

VOLUME 6, ISSUE 1

MIGRATION & LAW

VOLUME 6, ISSUE 1

It was founded on 18 February 2021. It is published 6 times a year
State registration certificate: series KB No. 24750-14690P as of 10 March 2021
Founder and publisher: National Academy of Management

15 Ushinsky St., Kyiv, Ukraine, 03151. Certificate ДК No. 4714 as of 23 April 2014
Print media identifier: R30-06032 (Decision No. 870 of April 24, 2025)

Included in the List of scientific specialized publications of Ukraine (category "B") in public administration, law, economics, sociological and political sciences (specialties: 051 — Economics, 052 — Political science, 054 — Sociology, 081 — Law, 262 — Law Enforcement, 281 — Public management and administration, 292 — International economic relations, 293 — International law) in accordance with the orders of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 07 April 2022 No. 320, 06 June 2022 No. 530 and 20 June 2023 No. 768

EDITORIAL BOARD

KURYLIUK Yurii — Editor-in-Chief, DSc in Law (National Academy of Management)

Ukrainian Members of the Editorial Board

BABIN Borys, DSc in Law (State University "Kyiv Aviation Institute")
BIL Maryana, DSc in Econ., PhD in Public Adm. (Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine)
BORTNIK Nadiya, DSc in Law (Admiral Makarov National University of Shipbuilding)
KARPENKO Mykola, DSc in Law (Institute of Information, Security and Law of the NALS of Ukraine)
KOSTYNETS Valeriya, DSc in Econ. (National Academy of Management)
MALYNOVSKA Olena, DSc in Public Adm. (National Institute for Strategic Studies)
NIKIFORENKO Volodymyr, DSc in Law, PhD in Public Adm. (Professor V. Kulchytskyi Scientific Centre for Ukrainian Statehood of the NALS of Ukraine)
OVCHAR Pavlo, DSc in Econ., PhD in Public Adm. (National Academy of Management)
OLIINYK Svitlana, PhD in Law (European Union Advisory Mission Ukraine)
POZDNIAKOVA-KYRBIATIEVA Ellina, DSc in Soc. (Khortytsia National Educational & Rehabilitation Academy)
POZNYAK Olexii, PhD in Econ. (Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the NAS of Ukraine)
SITSINSKA Maya, DSc in Public Adm. (Khmelnyskyi Cooperative Trade and Economic Institute)
SHEVCHUK Olexandr, DSc in Polit. (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine)
FILIPPOV Stanislav, DSc in Law (Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service)
FILIPPOVA Victoria, DSc in Public Adm. (Kherson National Technical University)
ZHALILO Yaroslav, DSc in Econ. (National Institute for Strategic Studies)
ZOSKA Yana, DSc in Soc. (Mariupol State University)

International Members of the Editorial Board

BERMEJO Rut, PhD in Polit. (University Rey Juan Carlos, Spain)
BUČIŪNAS Gediminas, Dr in Law (Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University, Lithuania)
GÓRNY Agata, Dr hab. in Soc. (Warsaw University Center for Migration Studies, Poland)
HOSNEĐLOVÁ Renáta, PhD in Soc. (Toulouse School of Economics, France)
IESUE Laura, PhD in Soc. (Sam Houston State University, Texas, USA)
VOLLMER Bastian, PhD in Soc. (Catholic University of Applied Sciences Mainz, Germany)
KRUESSMANN Thomas, Dr in Law (University of Kent, England)
MARQUES José, PhD in Soc. (Polytechnic Institute of Leiria, Portugal)
TRAUNER Florian, DSc in Polit. (Vrije Universiteit Brussel, Belgium)
FRANK Libor, PhD in Polit. (University of Defence, Czech Republic)

Recommended for printing by the Academic Council of the National Academy of Management

The authors of the articles are responsible for the accuracy of facts, quotations, proper names, geographical names, names of enterprises, organizations, institutions and other information. Opinions expressed in the articles may not coincide with the point of view of the editorial board and do not impose any obligations on it.

Reprints and translations are permitted only with the consent of the author and the editors.

MIGRATION & LAW

VOLUME 6, ISSUE 1

Засновано 18 лютого 2021 р. Виходить 6 разів на рік

Свідцтво про державну реєстрацію: серія KB № 24750-14690P від 10.03.2021

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»

Україна, 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15. Свід. ДК № 4714 від 23.04.2014

Ідентифікатор друкованого медіа: R30-06032 (рішення № 870 від 24.04.2025)

Включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з державного управління, соціологічних, економічних, політичних і юридичних наук (спеціальності: 051 — Економіка, 052 — Політологія, 054 — Соціологія, 081 — Право, 262 — Правоохоронна діяльність, 281 — Публічне управління та адміністрування, 292 — Міжнародні економічні відносини, 293 — Міжнародне право) відповідно до наказів МОН України від 07.04.2022 № 320, від 06.06.2022 № 530 та від 20.06.2023 № 768

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

КУРИЛЮК Юрій — головний редактор, д.ю.н., проф. (ВНЗ «Національна академія управління»)

Українські члени редколегії

БАБІН Борис, д.ю.н., проф. (Державний університет «Київський авіаційний інститут»)

БІЛЬ Мар'яна, д.е.н, к.держ.упр., с.н.с. (Інститут регіональних досліджень ім. М. Долишнього НАН України)

БОРТНИК Надія, д.ю.н., проф. (Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова)

ЗОСЬКА Яна, д.соц.н., проф. (Маріупольський державний університет)

ЖАЛІЛО Ярослав, д.е.н., с.н.с. (Національний інститут стратегічних досліджень)

КАРПЕНКО Микола, д.ю.н., доц. (Інститут інформації, безпеки та права НАПрН України)

КОСТИНЕЦЬ Валерія, д.е.н., проф. (ВНЗ «Національна академія управління»)

МАЛИНОВСЬКА Олена, д.держ.упр., с.н.с. (Національний інститут стратегічних досліджень)

НІКІФОРЕНКО Володимир, д.ю.н., к.держ.упр., проф. (Науковий центр Української державності ім. проф. В. Кульчицького НАПрН України)

ОВЧАР Петро, д.е.н., к.держ.упр., доц. (ВНЗ «Національна академія управління»)

ОЛІЙНИК Світлана, к.ю.н., доц. (Консультативна місія Європейського Союзу в Україні)

ПОЗДНЯКОВА-КИРБЯТ'ЄВА Елліна, д.соц.н., проф. (Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія)

ПОЗНЯК Олексій, к.е.н., с.н.с. (Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України)

СІЩЕНСЬКА Майя, д.держ.упр., проф. (Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут)

ФІЛІППОВ Станіслав, д.ю.н., проф. (Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького)

ФІЛІПОВА Вікторія, д.держ.упр., проф. (Херсонський національний технічний університет)

ШЕВЧУК Олександр, д.політ.н., проф. (Чорноморський національний університет ім. П. Могили)

Іноземні члени редколегії

БЕРМЕХО Рут, PhD in Polit. (Університет Рея Хуана Карлоса, Іспанія)

БУЧЮНАС Гедімінас, Dr in Law (Університет Миколаса Ромеріса і Університет Вітаутаса Великого, Литва)

ВОЛМЕР Бастіан, PhD in Soc. (Католицький університет прикладних наук Мейнца, Німеччина)

ГУРНИ Агата, Dr hab. in Soc. (Центр дослідження міграції Варшавського університету, Польща)

ІШЬЮ Лаура, PhD in Soc. (Університет імені Сема Х'юстона, Техас, США)

КРЮССМАН Томас, Dr in Law (Кентський університет, Велика Британія)

МАРКЕС Хосе, PhD in Soc. (Політехнічний інститут Лейрії, Португалія)

ТРАУНЕР Флоріан, DSc in Polit. (Брюссельський вільний університет, Бельгія)

ФРАНК Лібор, PhD in Polit. (Університет оборони, Чехія)

ХОСНЕДЛОВА Рената, PhD in Soc. (Тулузька школа економіки, Франція)

Рекомендовано до друку Вченою радою ВНЗ «Національна академія управління»

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора і редакції.

ЗМІСТ

CONTENTS

1. Acquis Schengen на шляху європейської інтеграції України / Acquis Schengen on Ukraine's path to European integration <i>Нікіфоренко Володимир, Олійник Світлана</i> <i>/ Nikiforenko Volodymyr, Oliinyk Svitlana</i>	5
2. Аналіз публічної політики регулювання міграційних процесів як інструмент подолання демографічних загроз національній безпеці / Public policy analysis of regulation of migration processes as a tool for overcoming demographic threats to national security <i>Поступна Олена / Postupna Olena</i>	20
3. Юридична архітектоніка адміністративно-юрисдикційної діяльності Державної прикордонної служби України / Legal architectonics of the administrative-jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine <i>Кушнір Ярослав / Kushnir Yaroslav</i>	38
4. Система протидії домашньому насильству: національний та міжнародний вимір / System for combating domestic violence: national and international dimensions <i>Рощина Інна / Roschyna Inna</i>	60

ACQUIS SCHENGEN НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

ACQUIS SCHENGEN ON UKRAINE'S PATH TO EUROPEAN INTEGRATION

***Володимир Нікіфоренко¹, **Світлана Олійник²**

**Національна академія управління (вул. Ушинського, 15, м. Київ, Україна, 03151)*

***Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (Володимирський узвіз, 4-В, м. Київ, Україна, 01001)*

***Volodymyr Nikiforenko, **Svitlana Oliinyk**

** National Academy of Management (15, Ushynskogo, Kyiv, Ukraine, 03153)*

*** European Union Advisory Mission Ukraine (4-V, Volodymyrskyi Uzviz, Kyiv, Ukraine, 01001)*

Отримано: 30.12.2025. Затверджено: 02.02.2026. Опубліковано: 28.02.2026

АНОТАЦІЯ

У статті окреслюється стратегічне бачення, основні принципи, цілі, інституційні механізми та орієнтовну напрям Шенгенського плану дій України на її шляху набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Визначено, що імплементація в Україні системи шенгенського управління потребує залучення представників профільних міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та експертного середовища. Для визначення стратегічного бачення, основних принципів, цілей, інституційних механізмів має бути затверджена Рамкова основа Шенгенського плану дій для України. Встановлено, що доцільно організовувати роботу міжвідомчих експертних робочих груп за сферами регулювання *Acquis Schengen* (прикордонний контроль, візова політика, міграція та притулок, поліцейська співпраця, судове співробітництво, Шенгенська ін-

¹ доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України; orcid 0000-0003-4035-4431; e-mail: v.nikiforenko@nam.kyiv.ua

² кандидат юридичних наук, доцент; orcid 0000-0002-0393-2044; e-mail: svitlana.oliinyk@euam-ukraine.eu

формаційна система, захист персональних даних), з обов'язковим залученням експертів від інституцій Європейського Союзу.

Ключові слова: євроінтеграція; міжнародне право; право ЄС; інтегроване управління кордонами; Шенгенський простір; *Acquis Schengen*; перетинання державного кордону.

ABSTRACT

This article outlines the strategic vision, core principles, objectives, institutional mechanisms, and general direction of Ukraine's Schengen Action Plan on its path to full membership in the European Union. It is determined that the implementation of the Schengen management system in Ukraine requires the involvement of representatives from relevant ministries, other central executive bodies, and the expert community. To define the strategic vision, core principles, objectives, and institutional mechanisms, a Framework for the Schengen Action Plan for Ukraine must be approved. It has been established that it is advisable to organize the work of interagency expert working groups by areas of the Schengen *Acquis* (border control, visa policy, migration and asylum, police cooperation, judicial cooperation, the Schengen Information System, and personal data protection), with the mandatory involvement of experts from European Union institutions.

Key words: European integration; International law; EU law; Integrated border management; Schengen Area; *Acquis Schengen*; Crossing of state border.

I. ВСТУП

Перебіг подій, що пов'язані з Революцією гідності та протистояння військовій агресії з боку російської федерації яскраво підтвердили прагнення переважної більшості громадян України бути невід'ємною частиною європейської демократичної спільноти. Європейська ідентичність Українського народу, незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, її прагнення розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу знайшли своє відображення в преамбулі Конституції України.

Отримання Україною статусу кандидата для вступу до Європейського Союзу надало поштовх та зумовлює прискорення реформ. Однією з амбітних цілей України є впровадження європейських стандартів *Acquis Schengen*, що значно розширюють права та свободи громадян України під час їх перебування на території держав членів Європейського Союзу та Шенгенської зони, які за своїми територіальними кордонами не співпадають. Зокрема, частина заморських територій Королівства Іспанія не користуються нормами Шенгенської зони. Окремі скандинавські держави входять до Шенгенської зони але не є членами Європейського Союзу. Такі держави-члени Європейського

Союзу як Румунія та Республіка Болгарія проходили етап приєднання до Шенгенської зони з 2007 до початку 2025 року.

Актуальність впровадження *Acquis Schengen* обумовлена тим, що це крім додаткових пільг громадянам України під час їх закордонних подорожей також сприяє виконанню зобов'язань держави та прискоренню переговорів у сфері «Юстиція, свобода та безпека». Крім того, впровадження повноцінно діючої національної системи шенгенського управління є ключовою умовою щодо вступу України до Європейського Союзу.

Нормативну базу дослідження складає низка міжнародних нормативно-правових актів. Зокрема, Лісабонська угода, Кодекс шенгенських кордонів, Угода між Європейським Союзом та його державами-членами, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та ін.

Результати дослідження процесів європейської інтеграції України неодноразово висвітлювалися в роботах С. Дейнека, С. Бочарова, В. Бурдяк, Н. Комар, Я. Костюченка, М. Литвина, А. Махнюка, А. Моти, Н. Мушак, Н. Олійник та інших дослідників. Разом з тим питання стратегічного планування щодо впровадження *Acquis Schengen* залишаються недостатньо дослідженими. Задля скорочення часу щодо набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі та Шенгенській зоні потребується врахування досвіду євроінтеграції таких держав як Республіка Польща, Республіки Болгарія та Румунія.

Швидкість набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі залежить від повноти та якості імплементації в Україні саме питань забезпечення свободи, безпеки та правосуддя. Крім того, на момент вступу до Європейського Союзу держави-кандидати мають створити повноцінно діючу національну систему шенгенського управління відповідно до вимог Кодексу шенгенських кордонів. Це потребує опрацювання в Україні довгострокового документу стратегічного планування щодо створення повноцінної системи шенгенського управління.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Мета статті полягає у розробці рамкової основи для поступового впровадження в Україні *Acquis Schengen* на шляху набуття нею повноправного членства в Європейському Союзі. Підготовка цієї статті вимагала використання як загальнонаукових, так і спеціально-науко-

вих методів дослідження, що застосування яких дало змогу досягти поставленої мети. Одним з основних з таких методів стали логіко-семантичного, а також системно-структурний, що дозволили окреслити й проаналізувати особливості структурної побудови правових норм ЄС та України, звернути увагу на шляхи наближення вітчизняного законодавства у досліджуваній проблемі тощо.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Шенгенський простір був створений задля впровадження сприятливих умов для функціонування ринку праці Європейського Союзу та запобігання незаконній міграції. *Acquis Schengen* являє собою комплекс правових норм до яких приєдналися певні європейські держави. Вони мають внутрішній (між державами — учасниками) та зовнішні (з третіми державами) вимір та включають: договори та угоди між державами Шенгенського простору; директиви, регламенти, рішення, декларації та резолюції Європейського Союзу; договори Європейського Союзу з третіми країнами з питань запобігання незаконній міграції; норми права щодо відкриття внутрішніх кордонів та встановлення візового режиму¹.

Формування *Acquis Schengen* розпочалося як міжурядова домовленість між Бельгією, Нідерландами, Люксембургом, Францією, Німеччиною (підписання угоди відбулось 14 червня 1985 року в м. Шенген, Люксембург). Згодом зазначені норми права стали невід'ємною частиною юридично обов'язкового права Європейського Союзу².

Крім інституційних змін державами-членами Європейського Союзу виокремлено наступні їх компетенції: виняткову (митний союз; впровадження правил конкуренції; монетарна політика; збереження морських біоресурсів; спільна торгівельна політика; укладання міжнародних договорів за певних умов); спільну (внутрішній ринок; соціальна політика; сільське господарство та риболовство; навколишнє середовище; захист споживачів; транспорт та транс-європейські мережі; енергетика; зона свободи, безпеки та правосуддя; наука, технологіч-

¹ Мушак Н. Б. (2014). Шенгенські *acquis* та Україна. *Віче*. № 22. С. 4. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4455/>

² Олійник Н. М. (2004). Шенгенська угода і розвиток шенгенського співробітництва в Європейському Союзі. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. № 3. С. 235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_3_41

ний розвиток, космос; гуманітарна допомога); підтримуючу (охорона здоров'я; промисловість; культура; туризм; освіта, спорт; соціальний захист; адміністративне співробітництво)¹.

Також, в Європейському Союзі суттєву увагу акцентовано на забезпечення свободи, безпеки та правосуддя. Зокрема, це стосується: прикордонного контролю, надання притулку та імміграції; судового співробітництва в цивільних та кримінальних справах; співпраці правоохоронних органів².

Не випадково одними з перших досягнень України на шляху впровадження європейських стандартів в охорону державного кордону були: створення трирівневої системи перевірки паспортних документів; удосконалення порядку перетину кордону, в тому числі з використанням електронних карток; використання в ході прикордонного контролю попередньої інформації про пасажирів і вантажів від авіаперевізників; поступове впровадження біометричного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України³.

Імплементация Україною європейської системи інтегрованого управління кордонами дозволило створити чотири взаємопов'язаних рівні взаємодії суб'єктів: міжнародний (з державами, які не мають спільного кордону з Україною); міждержавний (з державами, котрі межують з Україною); національний (між суб'єктами формування та реалізації прикордонної політики України; прикордонний (співробітництво правоохоронних органів, що безпосередньо виконують завдання охорони державного кордону, дотримання режиму кордону та прикордонного режиму)⁴.

Основою правового регулювання зазначеної сфери закладена система інтегрованого управління кордонами, що заснована на відповідних регламентах і директивах ЄС, що в цілому дало змогу створити та підтримувати в сфері прикордонного менеджменту України

¹ Пенькова К. (2020). Лісабонська угода (договір про реформування Європейського Союзу). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf>

² Area of Freedom, Security and Justice: Assessment of the Tampere programme and future orientations. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0022&frontOfficeSuffix=%2F>

³ Lytvyn M. M. (2013). Integrated Border Management. Kyiv: Dorado-Print. 452 p.

⁴ Там само.

необхідний баланс між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереженням відкритості державного кордону для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують.

Зокрема важливим було прийняття Закону України «Про прикордонний контроль», обумовлене виконанням Україною зобов'язань з питань адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу та Кодексу Шенгенських кордонів (регламент Ради (ЄС) № 562/2006). Разом з тим для вступу України до Європейського Союзу залишається багато не вирішених завдань щодо забезпечення свободи, безпеки та правосуддя¹.

Процес лібералізації візового режиму для громадян України був розпочатий на саміті 2008 року в Парижі (Франція). Він передбачав впровадження європейських стандартів та забезпечення: безпеки документів (впровадження біометричних даних); боротьби з нелегальною міграцією; реадмісію осіб; громадського порядку та безпеки. У плані дій з лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, що був підписаний наприкінці 2010 року, додатково визначалась завдання забезпечення дотримання основоположних прав та свобод людини. Резолюцією 2014/2717(RSP) від 17.07.2014 Європейського Парламенту був відмічений прогрес України на шляху лібералізації візового режиму. Це сприяло підписанню Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом².

Європейський Парламент 06.04.2017 переважною більшістю голів євродепутатів (за — 521, проти — 75, утримались — 36) схвалив законодавчу пропозицію стосовно лібералізації Європейським Союзом візового режиму для громадян України. Її підписання відбулось 17.05.2017 у Страсбурзі. Вступила в дію 11.06.2017³. Разом з тим для вступу України до Європейського Союзу залишається багато оста-

¹ Мота А. Ф. (2017). Прикордонний контроль та його значення в протидії нелегальній міграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* № 861. С. 305. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.23939/law2017.861.304>

² Костюченко Я. М. (2019). Лібералізація візового режиму відповідно до вимог Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* № 38. С. 185. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.43>

³ Представництво України при ЄС (2020). Безвізовий діалог Україна-ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/dialog-u-sferi-yusticiyi-svobodi-ta-bezpeki/pro-rozvitok-bezvizovogo-dialogu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

точно не виконаних завдань щодо забезпечення свободи, безпеки та правосуддя.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом не має посилення на впровадження *Acquis Schengen*. Разом з тим на Україну (як кандидата на вступ до Європейського Союзу) поширюються зобов'язання щодо підготовки до охорони зовнішніх кордонів Європейського Союзу та розвитку оперативного співробітництва в сфері управління кордонами. Також, Україна має співпрацювати з країнами-членами Європейського Союзу в рамках Європейської політики сусідства (застосовується до Алжиру, Вірменії, Азербайджану, Білорусії, Єгипту, Грузії, Ізраїлю, Йорданії, Лівану, Лівії, Молдови, Марокко, Сирії, Тунісу), європейської ініціативи Східного партнерства (включає Азербайджан, білорусь, Вірменію, Грузію, Молдову)¹.

Як показують окремі дослідження, упровадження державами, які бажають лібералізації візового режиму не становить небезпеки для Європейського Союзу. Запорукою цього є налагодження дієвого контролю за виконанням зазначеними державами своїх зобов'язань, вжиття ними заходів з впровадження європейських стандартів, професіоналізації уряду та органів державної влади, дієвої боротьби з корупцією. За умовою успішності проведення реформ такі держави стануть надійними партнерами Європейського Союзу².

Для запровадження *Acquis Schengen* Республіка Польща розпочала процес імплементації зазначених норм права до вступу в Європейський Союз. Крім того, прийняла участь у програмах, що сприяли імплементації законодавства Європейського Союзу. Зокрема, успішно впроваджено «План заходів із запровадження правового доробку Шенгену у Польщі» (*Poland — Schengen Action Plan*), «Стратегію інтегрованого управління кордоном на 2003–2005 рр.», «Програму участі Республіки Польща у реалізації Шенгенської виконавчої конвенції» тощо. Водночас для їх реалізації з різноманітних європейських фон-

¹ Мушак Н. Б. (2017). Правові основи співпраці України з державами — учасницями Шенгенського простору. *Часопис Київського університету права*. № 2. С. 279. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2017_2_65

² Комар Н. В. (2017). Процес візової лібералізації між Україною та країнами ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Вип. 14. Ч. 1. С. 145. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/30.pdf

дів було отримано майже 600 млн. євро. Виконання комплексу цих заходів дозволило підтвердити готовність держави до охорони зовнішніх кордонів Європейського Союзу, результатом чого стала поступова ліквідація контрольних служб на внутрішніх кордонах упродовж грудня 2007 р. — березня 2008 р.¹

Аналізуючи досвід приєднання Республіки Польща до Шенгенської зони, слід зазначити, що це мало як позитивні, так і негативні наслідки. Так, до позитиву слід віднести те, що громадяни по справжньому відчували себе повноцінною спільнотою об'єднаної Європи; відкриття кордонів значно скоротило час на здійснення подорожей. Активізувалася прикордонна торгівля між прикордонними регіонами Республіки Польщі та сусідніх країн-членів Європейського Союзу. Підвищився транзитний потенціал та інвестиційна привабливість держави. Відбулась активізація співпраці між правоохоронними органами, що вплинуло на зміцнення стану безпеки та боротьби із злочинністю. Разом з тим відбулась активізація транснаціональних злочинних угруповань, які замаються організацією незаконної міграції. Зменшилися пасажирські перевезення через пункти пропуску на кордоні з російською федерацією, республікою білорусь та Україною².

В умовах російської агресії зазначені негативні наслідки для України будуть мати зовсім інше значення. На сьогодні, пасажирський, транспортний та вантажний потоки на українсько-білоруській та українсько-російській ділянках відсутні. Тривалий час після завершення бойових дій зазначені ділянки державного кордону разом з поліцейськими заходами будуть охоронятися військовими методами із залученням сучасних інженерних споруд, технічних засобів, активного використання безпілотної авіації та мінних загороджень. Зазначені фактори повністю усувають негативні наслідки, що були характерними для Республіки Польща. Водночас можуть існувати інші виклики, що пов'язані з військовими загрозами національній безпеці України з боку російської федерації.

Досвід європейської інтеграції Болгарії свідчить про те, що: для забезпечення сталого розвитку важливо поєднувати швидкість змін

¹ Бочаров С. В. (2012). Вхідження Польщі до «Шенгенської зони» та його наслідки. *Історичні записки*. Вип. 33. С. 234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Istz_2012_33_36

² Там само. С. 235.

із можливістю адаптації до національних умов; активна участь у європейських безпекових та політичних проєктах допомагає витримати зовнішній тиск і зберегти стратегічний курс на євроінтеграцію, розвивати прагматичні добросусідські відносини з іншими державами; використання інструментів, наданих міжнародними організаціями відіграє ключову роль у впровадженні реформ і модернізації державного управління; корупція є вагомим стримуючим євроінтеграцію фактором, її неможливо вирішити виключно через зовнішній тиск, успішна боротьба з нею потребує посилення антикорупційних заходів та підвищення прозорості діяльності державних інституцій¹.

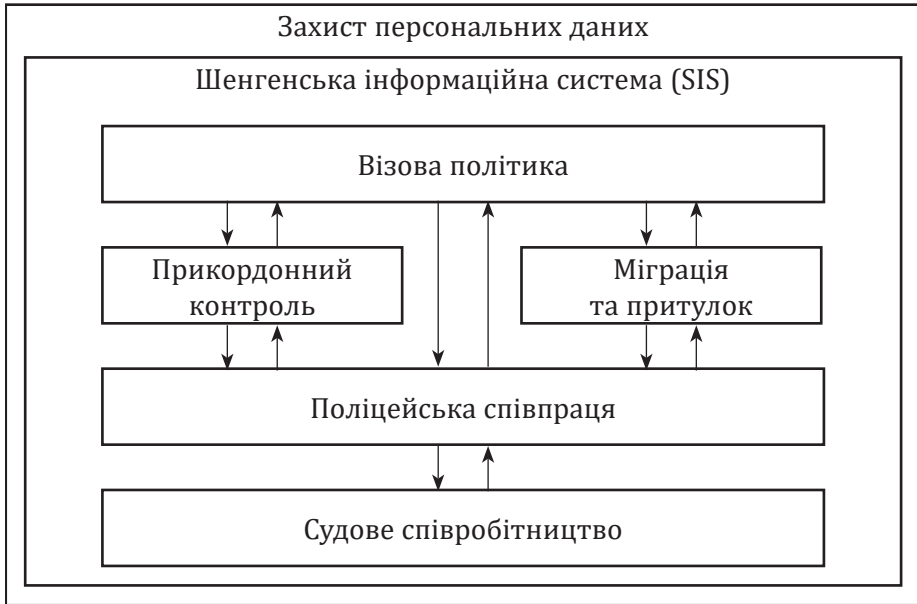
Під час приєднання Румунії до Шенгенської зони проблемою також були кризові явища в суспільстві на шляху подолання корупції в органах державної влади. Крім того, негативний вплив на євроінтеграційні процеси здійснювали неготовність політичних структур та економіки держави².

Слід зазначити, що Україна має створити повноцінну систему шенгенського управління, застосовувати Шенгенські правила в'їзду та виїзду на державному кордоні, який в перспективі має стати зовнішнім кордоном ЄС, навіть до того, як положення Шенгенського законодавства будуть застосовані в повному обсязі. Це вимагає включення до плану впровадження в Україні системи шенгенського управління наступних підсистем: прикордонний контроль (комплекс норм права, процедур щодо забезпечення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та необхідна інфраструктура пунктів пропуску через державний кордон); візова політика (документальне підтвердження згоди держави на перебування на її території іноземної особи); міграція та притулок (система контролю, впорядкування міграційних процесів, профілактики та протидії незаконній міграції); поліцейська співпраця (співпраця суб'єктів інтегрованого управління державним кордоном України та відповідних інституцій

¹ Реформа державного управління (2024). Шлях Болгарії до Європейського Союзу: тривалість переговорного процесу та головні виклики. URL: <https://par.in.ua/information/publications/386-shliakh-bolharii-do-yevropeiskoho-soiuzu-tryvalist-perehovornoho-protsesu-ta-holovni-vykylyky>

² Бурдяк В. (2018). Успіхи Румунії на шляху європейської інтеграції. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей Чернівецького національного університету*. Т. 37-38. С. 274. URL: <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.256-263>

Європейського Союзу); судове співробітництво; Шенгенська інформаційна система (SIS); захист персональних даних, що показано на мал. 1.

Малюнок 1. Структура плану впровадження в Україні системи шенгенського управління (розроблено авторами)

Усі зазначені компоненти, що впроваджуються Україною мають відповідати стандартам Європейського Союзу та нормам Кодексу Шенгенських кордонів.

Приведення процедур прикордонного контролю до стандартів Європейського Союзу є ключовим компонентом *Acquis Schengen*, та є запорукою забезпечення належного контролю осіб та транспортних засобів, захисту національної та європейської безпеки, а також створення передумов для поступової ліквідації внутрішніх кордонів. Система шенгенського управління в Україні має базуватися на принципах: повної гармонізації з Кодексом Шенгенських кордонів; інтеграції в спільну систему управління кордонами Європейського Союзу; поступового розвитку співробітництва з агенцією FRONTEX як стратегічним партнером.

Впровадження в Україні єдиної візової політики держав-членів Європейського Союзу та Шенгенської зони потребує приведення процедур

обробки заяв, видачі віз та здійснення обміну інформацією відповідно до вимог *Acquis Schengen*. Це обумовлено: зобов'язаннями в рамках переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу (визначені в главі 24); необхідністю імплементації в Україні Візового кодексу Європейського Союзу (регламент (ЄС) № 810/2009) та приєднання України до інформаційних систем (зокрема, Візової інформаційної системи — *Visa Information System* та Шенгенської інформаційної системи — *Schengen Information System*).

Проведення зазначених заходів потребує подальшого розвитку консульської співпраці з третіми країнами, укладення угод щодо передачі та отримання заяв осіб на оформлення віз, виявлення зловживань, організації передачі даних про осіб, яким може бути відмовлено в оформленні віз, впровадження технологій біометричного підтвердження особистості, уніфікації та забезпечення прозорості процедур оформлення віз.

Політика держави у сфері міграції та притулку є невід'ємною частиною *Acquis Schengen* та управління простором свободи, безпеки та правосуддя. Україна має забезпечити відповідність національної політики вимогам Європейського Союзу щодо в'їзду, перебування, повернення та міжнародного захисту осіб, які тимчасово перебувають на її території.

Наступним ключовим інструментом для гарантування безпеки в Шенгенському просторі має бути плідна співпраця поліцейських органів України, держав-членів Європейського Союзу та Шенгенської зони. Вона має включати механізми запобігання, виявлення та розслідування транскордонних злочинів.

Невід'ємною складовою *Acquis Schengen* є судове співробітництво у кримінальних справах. Завдяки йому забезпечується взаємодія правоохоронних органів держав-членів Європейського Союзу та Шенгенської зони в боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Всі зазначені складові системи шенгенського управління в Україні мають бути поступово забезпечені двома базовими платформами. Перша — Шенгенська інформаційна система (*Schengen Information System*). Друга — європейська політика та нормативно-правова база щодо захисту персональних даних.

Її впровадження разом з встановленням спеціалізованого програмного забезпечення потребує внесення змін до чинного зако-

нодавства України, організації навчання та стажування персоналу національних суб'єктів, розмежування доступу до даних. Разом з тим організація повноцінного використання Шенгенської інформаційної системи можливо лише у разі позитивного завершення всіх процедур вступу України до Європейського Союзу або приєднання її до Шенгенської зони.

Забезпечення захисту персональних даних є необхідною передумовою щодо доступу України до інформаційних систем Європейського Союзу. Позитивні результати перевірки експертами стану захисту персональних даних в Україні є невід'ємним елементом довіри в процесах обміну інформацією між державами-членами Європейського Союзу відповідно до регламенту (ЄС) 2018/1862, GDPR та директиви (ЄС) 2016/680.

Удосконалення процесів захисту персональних даних потребує дотримання повної інституційної, функціональної й фінансової незалежності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, приведення процедур перевірок, реагування на скарги та накладення санкцій у відповідність до нормативно-правових актів Європейського Союзу.

Окремим завданням кожного з розділів плану впровадження системи шенгенського управління має бути підтримання співробітництва з міжнародними організаціями в яких Україна бере членство, зокрема: Радою Європи, Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерпол), Євразійською групою з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму, Міжнародною організацією з міграції, Всесвітньою митною організацією, Організацією Чорноморського економічного співробітництва, Дунайською комісією, Міжнародною комісією по захисту ріки Дунай Конвенції про співробітництво по охороні та сталому використанню ріки Дунай, Міжнародною організацією цивільної авіації, Європейською організацією з безпеки аеронавігації, Європейської конференції цивільної авіації, Світовою асоціацією автомобільних магістралей, Міжнародною морською організацією, Комісією Конвенції про захист Чорного моря від забруднення та відповідними інституціями Європейського Союзу.

IV. ВИСНОВКИ

Імплементация в Україні системи шенгенського управління потребує залучення представників профільних міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та експертного середовища. Для визначення стратегічного бачення, основних принципів, цілей, інституційних механізмів має бути затверджена Рамкова основа Шенгенського плану дій для України.

Крім того, доцільно організовувати роботу міжвідомчих експертних робочих груп за сферами регулювання *Acquis Schengen* (прикордонний контроль, візова політика, міграція та притулок, поліцейська співпраця, судове співробітництво, Шенгенська інформаційна система, захист персональних даних), із обов'язковим залученням експертів від інституцій Європейського Союзу.

Напрямом подальших досліджень може бути розробка методики оцінки якості реалізації заходів поступового впровадження в Україні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бочаров С. В. (2012). Входження Польщі до «Шенгенської зони» та його наслідки. *Історичні записки*. Вип. 33. С. 233–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Istz_2012_33_36
2. Бурдяк В. (2018). Успіхи Румунії на шляху європейської інтеграції. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей Чернівецького національного університету*. Т. 37–38. С. 273–281. URL: <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.256-263>
3. Комар Н. В. (2017). Процес візової лібералізації між Україною та країнами ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Вип. 14. Ч. 1. С. 142–145. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/30.pdf
4. Костюченко Я. М. (2019). Лібералізація візового режиму відповідно до вимог Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. № 38. С. 184–187. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.43>
5. Мота А. Ф. (2017). Прикордонний контроль та його значення в протидії нелегальній міграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. № 861. С. 304–311. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.23939/law2017.861.304>
6. Мушак Н. Б. (2014). Шенгенські *acquis* та Україна. *Віче*. № 22. С. 3–9. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4455/>
7. Мушак Н. Б. (2017). Правові основи співпраці України з державами — учасницями Шенгенського простору. *Часопис Київського університету права*. № 2. С. 279–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_2_65
8. Олійник Н. М. (2004). Шенгенська угода і розвиток шенгенського співробітництва в Європейському Союзі. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. № 3. С. 231–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_3_41
9. Пенкьова К. (2020). Лісабонська угода (договір про реформування Європейського Союзу). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослід-

- ницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf>
10. Представництво України при ЄС (2020). Безвізовий діалог Україна-ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/dialog-u-sferi-yustitsiyi-svobodi-ta-bezpeki/pro-rozvitok-bezvizovogo-dialogu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
 11. Реформа державного управління (2024). Шлях Болгарії до Європейського Союзу: тривалість переговорного процесу та головні виклики. URL: <https://par.in.ua/information/publications/386-shliakh-bolharii-do-yevropeiskoho-soiuzu-tryvalist-perehovornoho-protsesu-ta-holovni-vyklyky>
 12. Area of Freedom, Security and Justice: Assessment of the Tampere programme and future orientations. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0022&frontOfficeSuffix=%2F>
 13. Lytvyn M. M. (2013). Integrated Border Management. Kyiv: Dorado-Print. 452 p.

REFERENCES

1. Area of Freedom, Security and Justice: Assessment of the Tampere programme and future orientations. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0022&frontOfficeSuffix=%2F>
2. Bocharov S. V. (2012). Vkhodzhennya Polshchi do «Shenhenskoyi zony» ta yoho naslidky [Poland's Entry into the "Schengen Zone" and Its Consequences]. *Historical Notes*. Vol. 33. pp. 233–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Istz_2012_33_36 [in Ukrainian].
3. Burdiak V. (2018). Uspikhy Rumuniyi na shlyakhu yevropeyskoyi intehratsiyi [Romania's Successes on the Path of European Integration]. *Historical and Political Problems of the Modern World: Collection of Scientific Articles of Chernivtsi National University*. Vol. 37–38. pp. 273–281. URL: <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.256-263> [in Ukrainian].
4. Komar N. V. (2017). Protse vizovoyi liberalizatsiyi mizh Ukrayinoyu ta krayinamy YeS [The process of visa liberalization between Ukraine and EU countries]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "International Economic Relations and World Economy"*. Vol. 14(1). pp. 142–145. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/30.pdf [in Ukrainian].
5. Kostyuchenko Ya. M. (2019). Liberalizatsiya vizovoho rezhymu vidpovidno do vymoh Yevropeyskoho Soyuzu [Visa liberalization in accordance with the requirements of the European Union]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*. No. 38. pp. 184–187. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.38.43> [in Ukrainian].
6. Lytvyn M. M. (2013). Integrated Border Management. Kyiv: Dorado-Print. 452 p.
7. Mota A. F. (2017). Prykordonnnyy kontrol ta yoho znachennya v protydyi nelegalniy mihratsiyi [Border control and its importance in combating illegal migration]. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Legal Sciences*. No. 861. pp. 304–311. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.23939/law2017.861.304> [in Ukrainian].
8. Mushak N. B. (2014). Shenhenskiy acquis ta Ukrayina [Acquis Schengen and Ukraine]. *Viche*. No. 22. pp. 3–9. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4455/> [in Ukrainian].
9. Mushak N. B. (2017). Pravovi osnovy spivpratsi Ukrayiny z derzhavamy — uchashnytsyamy Shenhenskoho prostoru [Legal foundations of cooperation of Ukraine with the states participating in the Schengen area]. *Law Review of Kyiv University of Law*. No. 2. pp. 279–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_2_65 [in Ukrainian].
10. Oliynyk N. M. (2004). Shenhenska uhoda i rozvytok shenhenskoho spivrobitnytstva v Yevropeyskomu Soyuzi [The Schengen Agreement and the Development of Schengen

Cooperation in the European Union]. *Bulletin of the Khmelnytskyi Institute of Regional Management and Law*. No. 3. pp. 231–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_3_41 [in Ukrainian].

11. Penkova K. (2020). Lisbon Agreement (Treaty on the Reform of the European Union). Information note prepared by the European Information and Research Center at the request of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf> [in Ukrainian].
12. Public Administration Reform (2024). Bulgaria's Path to the European Union: Duration of the Negotiation Process and Main Challenges. URL: <https://par.in.ua/information/publications/386-shliakh-bolharii-do-yevropeiskoho-soiuzu-tryvalist-perehovorno-ho-protsesu-ta-holovni-vyklyky> [in Ukrainian].
13. Representation of Ukraine to the EU (2020). Visa-free dialogue between Ukraine — EU. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/dialog-u-sferi-yusticiyi-svobod-ta-bezpeki/pro-rozvitok-bezvizovogo-dialogu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> [in Ukrainian].

АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

PUBLIC POLICY ANALYSIS OF REGULATION OF MIGRATION PROCESSES AS A TOOL FOR OVERCOMING DEMOGRAPHIC THREATS TO NATIONAL SECURITY

Олена Поступна¹

*Державний університет економіки і технологій (вул. Медична, 16, м. Кривий Ріг,
Україна, 50005)*

Olena Postupna

State University of Economics and Technologies (16, Medychna Str., Kryvyi Rih, Ukraine, 50005)

Отримано: 13.02.2026. Затверджено: 27.02.2026. Опубліковано: 28.02.2026

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексний аналіз механізмів публічної політики, спрямованих на регулювання міграційних переміщень в умовах сучасних безпекових викликів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку дієвих інструментів збереження людського капіталу України в умовах повномасштабної агресії а загострення демографічної кризи. Наукова новизна роботи полягає у систематизації інструментарію державного впливу на міграційні наміри населення через призму чотирьох рівнів: нормативно-адміністративного, фінансово-економічного, інституційного та інформаційного. У статті наведено світові практики селективного залучення фахівців (досвід Канади, Грузії) та

¹ доктор наук з державного управління, професор; orcid 0000-0002-0622-0966; e-mail: postupna@duet.edu.ua

стратегії репатріації (досвід Ірландії), що дозволило визначити межі та можливості їх адаптації до національного контексту. Особлива увага приділена «цифровій стійкості» української моделі управління міграцією. Висвітлено роль застосунку «Дія» як інструменту безперервної дистанційної взаємодії держави з громадянами за кордоном, що є превентивним засобом проти втрати національної ідентичності. Проаналізовано економічні програми («ЕОселя», грантова підтримка бізнесу) як ключові елементи фінансово-економічного механізму, що формують передумови для повернення мігрантів у поствоєнний період. Доведено, що стратегічне планування у цій сфері має трансформуватися від реактивного адміністрування до проактивного моделювання на основі Big Data та чітких показників ефективності (KPI). Обґрунтовано необхідність переходу до міжвідомчої координації (модель «Inter-agency task force»), що дозволить об'єднати зусилля різних гілок влади навколо ідеї формування довгострокової публічної цінності. Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення стратегічного планування спрямовані на посилення інституційної спроможності держави у забезпеченні національної безпеки та сталого демографічного розвитку.

Ключові слова: міграційна політика; міграційні процеси; публічна політика; національна безпека; державне регулювання міграції; інструменти публічного управління; демографічні загрози; людський капітал; сталий розвиток.

ABSTRACT

The article provides a comprehensive analysis of public policy mechanisms aimed at regulating migration movements in the context of modern security challenges. The relevance of the study is due to the need to find effective tools for preserving the human capital of Ukraine in the context of full-scale aggression and the aggravation of the demographic crisis. The scientific novelty of the work lies in the systematization of the tools of state influence on the migration intentions of the population through the prism of four levels: regulatory and administrative, financial and economic, institutional and informational. The article presents world practices of selective involvement of specialists (the experience of Canada, Georgia) and repatriation strategies (the experience of Ireland), which allowed us to determine the limits and possibilities of their adaptation to the national context. Special attention is paid to the “digital sustainability” of the Ukrainian model of migration management. The role of the “Diya” application as a tool for continuous remote interaction of the state with citizens abroad, which is a preventive measure against the loss of national identity, is highlighted. Economic programs (“e-Settlement”, grant support for business) are analyzed as key elements of the financial and economic mechanism that form the prerequisites for the return of migrants in the post-war period. It is proven that strategic planning in this area should be transformed from reactive administration to proactive modeling based on Big Data and clear performance indicators (KPI). The need to transition to interdepartmental coordination (the “Inter-agency task force” model) is substantiated, which will allow combining the efforts of different branches of government around the idea of forming long-term public value. The proposed recommendations for improving strategic planning are aimed at strengthening the institutional capacity of the state in ensuring national security and sustainable demographic development.

Key words: migration policy; migration processes; public policy; national security; state regulation of migration; public administration tools; demographic threats; human capital; sustainable development.

I. ВСТУП

Сучасний етап глобального розвитку характеризується безпрецедентною інтенсифікацією транскордонних переміщень населення, що докорінно змінює архітектуру міжнародного правопорядку та внутрішню стабільність суверенних держав. У системі чинників, які визначають життєздатність національної економіки та соціальної сфери, людський потенціал посідає домінантне місце. Проте в умовах посилення геополітичної турбулентності, збройних конфліктів та економічної диспропорційності міграційні процеси набувають ознак неконтрольованості, трансформуючись із природного демографічного явища у вагомий дестабілізуючий фактор.

Трансформація демографічного ландшафту внаслідок масштабного відтоку працездатного населення та інтелектуальних еліт створює реальні ризики для фундаментальних інтересів держави. Зниження народжуваності в поєднанні з негативним сальдо міграції призводить до деформації статеві-вікової структури суспільства, розмивання трудового ресурсу та зростання навантаження на систему соціального забезпечення. Зазначені тенденції безпосередньо загрожують національній безпеці, оскільки підривають оборонний та інноваційний потенціал країни, а також ставлять під загрозу відтворення нації в довгостроковій перспективі.

Публічна політика у сфері регулювання міграції потребує переосмислення, виходячи за межі суто адміністративного нагляду чи поліцейського контролю. Виникає нагальна потреба у формуванні дієвої стратегії, яка б розглядала міграцію як багатогранний об'єкт управління, здатний за умови правильного нормативно-правового супроводу виступати ресурсом розвитку, а не джерелом загроз. Ефективність державного втручання в ці процеси залежить від здатності владних інститутів розробляти та впроваджувати інструменти, що забезпечують баланс між захистом прав людини, потребами ринку праці та вимогами національної стійкості.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку оптимальних механізмів адаптації публічної політики до нових викликів. Аналіз існуючих інструментів регулювання дозволить ідентифікувати прогалини в державному менеджменті та запропонувати заходи, спрямовані на нівелювання демографічних втрат. Розробка науково обґрунтованих підходів до мінімізації негативних наслідків міграції

є пріоритетним завданням для забезпечення сталого поступу держави в умовах глобальної нестабільності.

Ви рішення зазначених завдань вимагає глибокої ревізії теоретичного підґрунтя та критичного переосмислення досвіду вітчизняних і закордонних учених, які досліджували трансформацію міграційних процесів у кризові періоди. Так, фундаментальні засади розуміння міграції як складника національної та демографічної безпеки закладені у працях З. Грицишеної¹ та О. Сокола², де особливий акцент зроблено на характеристиці основних понять і впливі політичних трансформацій на адміністративно-правові засади безпекового сектору. Питання національної стійкості в умовах геополітичних зсувів детально розкриває О. Ромців³, що дозволяє розглядати міграційну політику не як ізольовану галузь, а як стратегічний елемент захисту суверенітету.

У контексті безпосереднього впливу повномасштабного вторгнення на демографічний ландшафт України особливої уваги набувають розробки Ю. Кобця і Т. Мадриги⁴, а також Т. Іванової та А. Кожиної⁵, які аналізують динаміку державних механізмів реагування на міграційні загрози. Синергія цих підходів знаходить відображення у колективних доповідях Центру Разумкова⁶ та Інституту освітньої аналітики⁷,

¹ Грицишена З. О. (2025). Державна політика забезпечення демографічної безпеки: характеристика основних понять. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1(111). С. 156–164. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-156-164](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-156-164)

² Сокол О. Р. (2025). Національна безпека України в умовах її політичної трансформації крізь призму адміністративно-правових засад. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Вип. 3. С. 86–94. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-10>

³ Ромців О. І. (2025). Забезпечення національної безпеки України в умовах геополітичних викликів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1(4). С. 237–242. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.39>

⁴ Кобець Ю., Мадрига Т. (2023). Державна міграційна політика України в умовах повномасштабного вторгнення. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Вип. 48. С. 252–259. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.31>

⁵ Іванова Т. В., Кожина А. В. (2025). Механізми міграційної політики України в умовах викликів і загроз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Т. 36(75), № 4. С. 22–28. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.4/05>

⁶ Якименко Ю. (ред.) (2023). Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерства. Київ: Центр Разумкова. 265 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>

⁷ Литвинчук А. О., Мельник С. В., Терещенко Г. М. (2025). Аналіз стану міграційних процесів в Україні: аналітична записка. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 64 с. URL:

де міграційні процеси 2023–2025 рр. оцінюються як визначальний чинник повоєнного відновлення та майбутньої інтеграції в європейський простір.

Водночас, складність сучасних викликів потребує залучення інструментарію соціально-економічного прогнозування, що детально висвітлено у працях О. Мульської¹, Л. Червінської та ін.², О. Малиновської³. Автори обґрунтовують роль міграції як джерела суспільної стійкості та пропонують фінансово-економічні важелі мінімізації ризиків. Інноваційним доповненням до традиційних методів управління виступають концепції⁴, що пропонують дорожню карту впровадження штучного інтелекту в публічне управління⁵, що є визначальним для переходу до предиктивної моделі міграційної політики.

Синтез вітчизняного досвіду з глобальними трендами, представленими у дослідженнях А. Беттса і П. Коллієра⁶, а також Дж. Холліфілда⁷, дозволяє ідентифікувати універсальні драйвери міграції та адаптувати концепцію «міграційної держави» до українських реалій. Аналітичні дані Світової доповіді про міграцію 2024 р. (М. Маколіфф

https://horizon.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/AZ_Analiz_stanu_migracproc_in_Ukraine_2025_FIN.pdf

¹ Мульська О. П. (2024). Інструментарій посилення міграційної безпеки в проєкції соціально-економічного відновлення України. *Регіональна економіка*. № 4. С. 79–88. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-8>

² Червінська Л., Каліна І., Червінська Т. та ін. (2024). Вимушена міграція в умовах війни: виклики, фінансово-економічні ризики, напрями розв'язання проблем. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 2, № 55. С. 531–545. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.55.2024.4331>

³ Малиновська О. (2025). Міграція як виклик, джерело та інструмент індивідуальної та суспільної стійкості. *Демографія та соціальна економіка*. Т. 62, № 4. С. 79–96. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2025.04.079>

⁴ Поступна О. В., Семілетов О. С. (2025). Електронне урядування на базі штучного інтелекту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. Вип. 2(23). С. 24–38. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2025-2-4>

⁵ Поступна О. В. (2025). Від «Е-Урядування» до «І-Урядування»: дорожня карта впровадження інноваційних технологій ШІ в публічне управління. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. Вип. 34. С. 41–51. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb342025347114>

⁶ Betts A., Collier P. (2021). Refuge: Transforming a Broken Refugee System. *International Relations*. Vol. 18(69). pp. 123–125. URL: <https://www.jstor.org/stable/27007623>

⁷ Hollifield J. F. (2021). The Emerging Migration State. *International Migration Review*. Vol. 38(3). pp. 885–912. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00223.x>

та ін.¹⁾ та праці А. Гемлена² підкреслюють важливість інституціоналізації зв'язків з діаспорою, що створює підґрунтя для подальшого аналізу ефективності публічної політики у подоланні сучасних демографічних загроз.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою статті є комплексне дослідження інструментарію публічної політики регулювання міграційних процесів та обґрунтування його ролі у системі протидії демографічним загрозам національній безпеці. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення низки завдань: розкриття концептуального зв'язку між міграційною динамікою та рівнем державної стійкості; ідентифікацію найбільш дієвих механізмів державного впливу на переміщення населення; розробку рекомендацій щодо вдосконалення стратегічного планування у цій сфері.

Методологія дослідження ґрунтується на системному підході, що дозволяє розглядати міграційну політику як цілісну структуру, інтегровану в загальний державний механізм забезпечення безпеки. У процесі роботи було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечують об'єктивність та достовірність отриманих результатів:

- метод логічного узагальнення застосовано для уточнення понятійно-категоріального апарату, зокрема для дефініції поняття «демографічна загроза» в контексті сучасних безпекових викликів;
- інституційний аналіз дозволив оцінити функціональну спроможність органів державної влади, відповідальних за формування та реалізацію міграційної стратегії, а також виявити недоліки в існуючій нормативно-правовій базі;

¹ McAuliffe M., Abel G., Oucho L., Sawyer A. (2024). Growing migration inequality: What do the global data actually show? *World Migration Report 2024*. Eds.: M. McAuliffe, L. Oucho. Geneva: IOM. URL: https://worldmigrationreport.iom.int/sites/g/files/tmzbd1691/files/2024-01/wmr-2024_ch4_en_final-1.pdf

² Gamlen A. (2019). *Human Geopolitics: States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions*. Oxford: Oxford University Press. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833499.001.0001>

- статистико-економічний метод використано для інтерпретації кількісних показників міграції та їх впливу на макроекономічну стабільність і трудовий потенціал країни;
- метод порівняльного аналізу дав змогу зіставити вітчизняні підходи до регулювання міграційних потоків із міжнародним досвідом, виокремивши найбільш ефективні моделі адаптації та репатріації населення;
- прогностичний метод залучено для моделювання ймовірних сценаріїв демографічного розвитку залежно від обраних векторів публічної політики.

Поєднання зазначених методів забезпечує багатоаспектний розгляд проблеми та дозволяє сформулювати висновки, що мають практичне значення для суб'єктів ухвалення державних рішень.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Взаємозалежність між демографічними переміщеннями та стабільністю державних інститутів має багатовекторний характер. Державна стійкість визначається здатністю соціополітичної системи зберігати функціональність, адаптуватися до зовнішніх збурень та швидко відновлювати потенціал після кризових подій. Міграційна динаміка виступає одним із ключових індикаторів такої стійкості, оскільки відображає рівень довіри населення до державних інститутів, стан економічної безпеки та привабливості соціального середовища.

Масовий відтік людського капіталу безпосередньо впливає на оборонну та економічну спроможність країни. Втрата фахівців високої кваліфікації призводить до інтелектуального виснаження нації, що в довгостроковій перспективі знижує конкурентоспроможність держави на світовій арені¹. Натомість контрольований приплив мігрантів або ефективна політика репатріації можуть стати потужним ресурсом для посткризового відновлення, заповнення дефіциту робочої сили та омолодження статеві-вікової структури суспільства².

¹ Неговська Ю. М., Белень М. В., Грицишена З. О. (2025). Міграційні процеси в Україні: виклики, економічні наслідки та шляхи реагування. *Актуальні проблеми економіки*. № 3(285). С. 296–305. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-296-305>

² Мульська О. П. (2024). Інструментарій посилення міграційної безпеки в проєкції соціально-економічного відновлення України. *Регіональна економіка*. № 4. С. 79–88. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-8>

Практика міжнародних відносин демонструє різні моделі взаємодії міграції та стійкості. Наприклад, досвід Ізраїлю свідчить про можливість трансформації міграційних потоків у стратегічний ресурс національної безпеки через систему «Алія», де репатріація використовується для зміцнення демографічного фундаменту держави¹. У той же час, приклади багатьох країн Східної Європи вказують на ризики, коли тривала трудова еміграція молоді створює «демографічну пустку», підриваючи життєздатність цілих регіонів та обмежуючи можливість для економічного маневру².

Для глибшого розуміння механізмів впливу міграції на державну стійкість доцільно систематизувати основні параметри цієї взаємодії (табл. 1).

Таблиця 1.

Вплив міграційних чинників на параметри державної стійкості

Параметри стійкості	Характер міграційного впливу	Наслідки національної безпеки
Економічна автономія	Дефіцит кваліфікованих кадрів через еміграцію	Зниження темпів зростання ВВП, деградація промислових галузей
Соціальна когезія	Складність інтеграції великих груп мігрантів	Ризик виникнення внутрішніх конфліктів, ріст ксенофобії
Демографічне відтворення	Вимивання репродуктивного ядра населення	Депопуляція, незворотне старіння нації
Фіскальна стабільність	Зменшення податкових надходжень від активного населення	Навантаження на пенсійну систему, дефіцит бюджету
Оборонний потенціал	Скорочення мобілізаційного резерву	Ослаблення спроможності до тривалого опору загрозам

Аналіз наведених даних дозволяє стверджувати, що міграційні процеси зачіпають фундаментальні основи державного ладу. Дані таблиці демонструють, що негативна міграційна динаміка створює кумулятивний ефект, де економічні втрати підсилюються демографічним занепадом та соціальною дезінтеграцією. Особливу увагу привертає зв'язок між фіскальною стабільністю та демографічним відтворенням:

¹ Gamlen A. (2019). Human Geopolitics: States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions. Oxford: Oxford University Press. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833499.001.0001>

² Betts A., Collier P. (2021). Refuge: Transforming a Broken Refugee System. *International Relations*. Vol. 18(69). pp. 123–125. URL: <https://www.jstor.org/stable/27007623>

зменшення кількості платників податків у поєднанні зі збільшенням частки осіб похилого віку формує ситуацію, за якої держава втрачає фінансову здатність забезпечувати безпековий сектор.

Конкретним прикладом негативного впливу на стійкість є ситуація в країнах Балтії на початку 2010-х років, коли масова еміграція до Західної Європи призвела до значного скорочення трудового потенціалу, що змусило уряди радикально переглядати публічну політику в бік стимулювання повернення громадян¹. З іншого боку, Польща продемонструвала модель адаптивної стійкості, зумівши за рахунок залучення мігрантів із сусідніх країн компенсувати власний відтік кадрів та підтримати темпи економічного розвитку².

Загалом, проведений аналіз підтверджує, що міграційна динаміка не є автономним процесом, а виступає дзеркалом ефективності публічного управління. Рівень державної стійкості знаходиться у прямій залежності від здатності владних структур трансформувати міграційні виклики у можливості. Публічна політика, що ігнорує демографічний вимір безпеки, приречена на стратегічну поразку, оскільки будь-яка інституційна міцність невілюється за умови втрати головного суб'єкта безпеки — людини³. Розбудова стійкої держави неможлива без впровадження інтелектуальних інструментів регулювання міграції, спрямованих на збереження та примноження людського капіталу як основного гаранта національної витривалості⁴.

Логічним продовженням аналізу взаємозв'язку між міграцією та стійкістю держави є перехід до практичного інструментарію, за допомогою якого публічна влада може коригувати зазначені процеси. Розуміння міграції як керованої системи дозволяє виокремити конкретні

¹ Якименко Ю. (ред.) (2023). Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерства. Київ: Центр Разумкова. 265 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>

² Czaika M., Reinprecht C. (2022). Migration Drivers: Why Do People Migrate? *Introduction to Migration Studies*. Ed. P. Scholten. Cham: Springer. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_3

³ Грицишена З. О. (2025). Державна політика забезпечення демографічної безпеки: характеристика основних понять. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1(111). С. 156–164. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-156-164](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-156-164)

⁴ Поступна О. В., Семілетов О. С. (2025). Електронне урядування на базі штучного інтелекту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. № 2(23). С. 24–38. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2025-2-4>

важелі впливу, що здатні трансформувати стихійні потоки переміщення населення у прогнозований ресурс національного розвитку¹.

Ідентифікація найбільш дієвих механізмів державного впливу на переміщення населення є надзвичайно важливою для стабільності держави. Ефективність публічної політики у сфері міграції залежить від комплексності та системності застосовуваних засобів. Сучасна наука класифікує механізми державного впливу на прямі (адміністративно-правові) та опосередковані (економічні та соціокультурні), де кожен сегмент виконує специфічну роль у стабілізації демографічної ситуації². Зокрема, правові механізми становлять фундамент державного регулювання, оскільки визначають межі дозволеної поведінки суб'єктів міграції. До них належать візова політика, квотування робочої сили, спрощення процедур отримання громадянства. Наприклад, досвід Канади з її бальною системою (*Express Entry*) демонструє успішну реалізацію селективного підходу для зміцнення інтелектуального фонду³.

Економічні механізми спрямовані на створення фінансових стимулів. Зокрема, урядова програма Грузії «*Be the Next*» забезпечила приплив інвестицій через пільгове оподаткування для цифрових кочівників.

Особливої уваги в контексті подолання екстремальних демографічних загроз заслуговує сучасний досвід України. В умовах повномасштабної агресії публічна політика держави трансформувалася з суто регулятивної у безпеково-стимулюючу⁴. Україна застосовує унікальне поєднання цифрових та економічних інструментів для збереження людського капіталу, зокрема:

¹ Gamlen A. (2019). *Human Geopolitics: States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions*. Oxford: Oxford University Press. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833499.001.0001>

² Сокол О. Р. (2025). Національна безпека України в умовах її політичної трансформації крізь призму адміністративно-правових засад. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. № 3. С. 86–94. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-10>

³ McAuliffe M., Abel G., Oucho L., Sawyer A. (2024). Growing migration inequality: What do the global data actually show? *World Migration Report 2024*. Eds.: M. McAuliffe, L. Oucho. Geneva: IOM. URL: https://worldmigrationreport.iom.int/sites/g/files/tmzbd11691/files/2024-01/wmr-2024_ch4_en_final-1.pdf

⁴ Сімахова А. О., Церковний І. О. (2022). Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. № 4(102). С. 61–64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64)

- застосунок «Дія» — запровадження статусів внутрішньо переміщених осіб (далі — ВПО) та сервісів для біженців дозволило державі підтримувати безперервний зв'язок із громадянами, забезпечуючи цифрову ідентифікацію та доступ до державних послуг незалежно від місця перебування, що є превентивним заходом проти повної асиміляції за кордоном¹;
- програма «єОселя» та гранти «Власна справа» — ці фінансово-економічні механізми спрямовані на закріплення економічно активного населення всередині країни та створення передумов для повернення мігрантів через доступне іпотечне кредитування та безповоротну допомогу для малого бізнесу².

Механізми державного впливу на міграцію представлено у систематизованому вигляді у табл. 2.

Таблиця 2.

Порівняльна характеристика механізмів державного впливу на міграцію

Категорія механізмів	Основні інструменти	Практична спрямованість	Очікуваний безпековий ефект
Нормативно-адміністративні	Рєадмісія, квотування, цифровізація обліку (наприклад, «Дія»)	Лєгалізація та контроль потоків	Зниження рівня тіншової міграції
Фінансово-економічні	Рєпатріаційні виплати, пільгові кредити (наприклад «єОсєля»), гранти	Стимулювання повернення капіталу та людєй	Зміцнення фінансової бази держави
Інституційно-організаційні	Агенції з питань діаспори, хаби адаптації, Світовий Конгрєс Українців	Підтримка зв'язків із співвітчизниками	Попередження втрати зв'язку з батьківщиною
Інформаційно-комунікативні	Промоція бренду країни, кампанії з повернення	Формування привабливого іміджу	Зростання лояльності та бажання повернення

Аналіз, наведених у таблиці даних, вказує на те, що найбільший потенціал для подолання демографічних загроз мають фінансово-економічні та інституційні інструменти. Важливим аспектом є інте-

¹ Поступна О. В., Семілетов О. С. (2025). Електронне урядування на базі штучного інтелекту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. № 2(23). С. 24–38. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2025-2-4>

² Мульська О. П. (2024). Інструментарій посилення міграційної безпеки в проєкції соціально-економічного відновлення України. *Рєгіональна економіка*. № 4. С. 79–88. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-8>

грація інформаційних механізмів, які працюють на випередження. Прикладом успішного поєднання цих механізмів є досвід Ірландії зі стратегією «Back to Ireland».

Загалом, наведені дані дозволяють зробити висновок, що для України стратегічним викликом є синергія безпекових гарантій та економічних стимулів. Вибір конкретних інструментів має базуватися на глибокому аналізі структури міграційних потоків. Лише поєднання правових гарантій, цифрових сервісів та соціокультурної підтримки здатне забезпечити ефективне регулювання переміщень населення, гарантуючи при цьому непохитність національної безпеки та стабільний розвиток людського потенціалу в поствоєнний період.

Зважаючи на викладений вище матеріал, доцільним є далі зосередитися на розробці прикладних рекомендацій, що дозволять трансформувати теоретичні засади міграційної політики у площину практичної реалізації через інструментарій стратегічного планування.

Розбудова ефективної системи стратегічного планування у сфері міграційного реагування потребує відходу від реактивного управління (реагування на кризи) до превентивної моделі, заснованої на предиктивному аналізі та багатоваріантному прогнозуванні¹. Удосконалення цього процесу передбачає інтеграцію демографічних пріоритетів у всі рівні державного планування — від загальнонаціональних стратегій до програм розвитку територіальних громад².

Особливого значення для України в умовах воєнного стану та підготовки до післявоєнного відновлення набуває перегляд цільових орієнтирів міграційної стратегії. Замість традиційного адміністрування потоків, планування має фокусуватися на створенні «точок тяжіння» для людського капіталу³. Прикладом такої трансформації є розробка

¹ Литвинчук А. О., Мельник С. В., Терещенко Г. М. (2025). Аналіз стану міграційних процесів в Україні: аналітична записка. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 64 с. URL: https://horizon.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/AZ_Analiz_stanu_migracproc_in_Ukraine_2025_FIN.pdf

² Грицишена З. О. (2025). Державна політика забезпечення демографічної безпеки: характеристика основних понять. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1(111). С. 156–164. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-156-164](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-156-164)

³ Іванова Т. В., Кожина А. В. (2025). Механізми міграційної політики України в умовах викликів і загроз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Т. 36(75), № 4. С. 22–28. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.4/05>

Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 р., яка визначає подолання відтоку населення та стимулювання репатріації не лише як гуманітарне, а як фундаментальне безпекове завдання.

Для деталізації векторів удосконалення стратегічного планування запропоновано систематизацію заходів (табл. 3).

Таблиця 3.

**Пріоритетні напрями вдосконалення стратегічного планування
міграційної політики**

Напрями оптимізації	Зміст рекомендацій	Приклади впровадження
Аналітичне забезпечення	Впровадження системи Big Data для моніторингу реального стану міграції	Використання даних мобільних операторів та реєстрів (досвід України в оцінці кількості ВПО)
Інституційна координація	Створення єдиного координаційного центру між Міністерством закордонних справ України, Міністерством внутрішніх справ України та Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України	Модель «Inter-agency task force» (Міжвідомча цільова група з питань управління міграцією), що використовується в країнах ЄС для управління біженцями
Проектний підхід	Перехід від загальних декларацій до конкретних програм із чіткими ключовими показниками ефективності (Key Performance Indicators, KPI)	Програма «еОселя» як інструмент закріплення кадрів через іпотечні механізми
Діаспоральна взаємодія	Розробка механізмів дистанційного залучення інтелектуального капіталу	Естонська модель «E-Residency» або українська ініціатива «uResidency» для іноземців та діаспори

Наведені дані свідчать, що стратегічне планування має виходити за межі суто міграційного відомства, набуваючи ознак міжгалузевого підходу. Узагальнення представлених напрямів дозволяє констатувати, що найбільш дієвим інструментом є поєднання цифрового обліку (аналітичне забезпечення) з реальними економічними стимулами (проектний підхід). Зокрема, для України надзвичайно вагомим є розвиток інституційної координації, оскільки розпорошеність функцій між різними міністерствами знижує загальну результативність державної політики.

Підсумовуючи викладені положення, варто наголосити, що вдосконалення стратегічного планування є не лише питаннями методики, а формою вираження державної політичної волі до збереження нації. Створення гнучких стратегій, які враховують сценарії повернення біженців та інтеграцію ветеранів у цивільний ринок праці, стає запорукою стійкості національної безпеки.

Впровадження запропонованих рекомендацій дозволяє сформувати цілісну модель управління міграційними процесами, де стратегічне бачення безпосередньо корелюється з оперативними можливостями держави, що створює підґрунтя для наступного етапі аналізу — оцінки ризиків та бар'єрів на шляху до реалізації окреслених пріоритетів.

IV. ВИСНОВКИ

Проведене дослідження публічної політики регулювання міграційних процесів у контексті подолання демографічних загроз національній безпеці дозволяє сформулювати низку концептуальних висновків та пропозицій.

По-перше, встановлено, що сучасна міграційна політика є складним багатоаспектним інструментом, ефективність якого визначається не стільки жорсткістю адміністративних обмежень, скільки здатністю держави створювати систему комплексних стимулів. Узагальнення теоретичних засад дозволило класифікувати механізми державного впливу на міграцію за чотирма ключовими напрямками: нормативно-адміністративним, фінансово-економічним, інституційно-організаційним та інформаційно-комунікативним. Доведено, що лише синергія цих компонентів здатна забезпечити сталий демографічний розвиток та нейтралізувати загрози, пов'язані з депопуляцією та відтоком інтелектуального капіталу.

По-друге, аналіз міжнародного досвіду, зокрема Канади, Ірландії, Грузії, засвідчив, що успішні держави розглядають міграцію не як пасивний процес, а як активний ресурс стратегічного розвитку. Використання селективних правових механізмів та агресивних економічних стимулів дозволяє країнам-лідерам перетворювати міграційні потоки на драйвери інноваційного зростання. Важливим уроком для України є досвід побудови інклюзивних відносин із діаспорою, де закордонні співвітчизники розглядаються як активні суб'єкти національної безпеки та амбасадори державних інтересів.

По-третє, особливого значення набуває унікальний досвід України в умовах воєнного стану. Дослідження продемонструвало, що цифровізація публічних послуг через застосунок «Дія» та впровадження спеціалізованих фінансових програм, таких як «eОселя» та грантова підтримка малого бізнесу, стали фундаментом для збереження зв'язку з вимушеними мігрантами. Державна політика в цій сфері еволюціонувала від формального обліку до активної підтримки життєстійкості нації, де кожен цифровий сервіс та економічний грант виконує роль «якоря», що запобігає остаточній асиміляції українців у країнах перебування.

По-четверте, обґрунтовано, що ключовим напрямом удосконалення управління міграційними процесами є модернізація стратегічного планування. Перехід до моделі управління на основі даних (*Data-driven decision making*) та впровадження чітких показників ефективності (*KPI*) є необхідною умовою трансформації міграційної політики. Рекомендовано зосередити зусилля на міжвідомчій координації та створенні цілісних екосистем для репатріації, які включали б не лише житлові та робочі гарантії, а й механізми психологічної та соціокультурної адаптації ветеранів і цивільних осіб.

Узагальнюючи викладене, варто наголосити, що публічна політика у сфері міграції має стати органічною частиною загальної стратегії національної безпеки. Для України це означає необхідність розробки гнучких сценаріїв післявоєнного відновлення, де людина, її безпека та можливості для самореалізації визнаються найвищою публічною цінністю. Вирішення демографічної кризи потребує не лише фінансових вливань, а й формування нової управлінської культури, здатної інтегрувати інноваційні технології штучного інтелекту, великих даних та міжсекторальної взаємодії для досягнення стратегічного виживання нації.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаються у деталізації правових режимів стимулювання повернення висококваліфікованих фахівців («цифрових кочівників»), а також у розробці моделей прогнозування міграційних намірів населення в умовах тривалої безпекової невизначеності. Системна реалізація запропонованих рекомендацій дозволить сформувати дієвий механізм захисту людського потенціалу, що є безальтернативною умовою європейської інтеграції та стабільного розвитку української держави.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Грицишена З. О. (2025). Державна політика забезпечення демографічної безпеки: характеристика основних понять. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1(111). С. 156–164. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-156-164](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-156-164)
2. Іванова Т. В., Кожина А. В. (2025). Механізми міграційної політики України в умовах викликів і загроз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Т. 36(75), № 4. С. 22–28. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.4/05>
3. Кобець Ю., Мадрига Т. (2023). Державна міграційна політика України в умовах повномасштабного вторгнення. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Вип. 48. С. 252–259. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.31>
4. Литвинчук А. О., Мельник С. В., Терещенко Г. М. (2025). Аналіз стану міграційних процесів в Україні: аналітична записка. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 64 с. URL: https://horizon.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/AZ_Analiz_stanu_migracproc_in_Ukraine_2025_FIN.pdf
5. Малиновська О. (2025). Міграція як виклик, джерело та інструмент індивідуальної та суспільної стійкості. *Демографія та соціальна економіка*. Т. 62, № 4. С. 79–96. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2025.04.079>
6. Мульська О. П. (2024). Інструментарій посилення міграційної безпеки в проєкції соціально-економічного відновлення України. *Регіональна економіка*. № 4. С. 79–88. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-8>
7. Неговська Ю. М., Белень М. В., Грицишена З. О. (2025). Міграційні процеси в Україні: виклики, економічні наслідки та шляхи реагування. *Актуальні проблеми економіки*. № 3(285). С. 296–305. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-296-305>
8. Поступна О. В., Семілетов О. С. (2025). Електронне урядування на базі штучного інтелекту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. Вип. 2(23). С. 24–38. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2025-2-4>
9. Поступна О. В. (2025). Від «Е-Урядування» до «І-Урядування»: дорожня карта впровадження інноваційних технологій III в публічне управління. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. Вип. 34. С. 41–51. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb342025347114>
10. Ромців О. І. (2025). Забезпечення національної безпеки України в умовах геополітичних викликів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 1(4). С. 237–242. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.39>
11. Сімахова А. О., Церковний І. О. (2022). Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. № 4(102). С. 61–64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64)
12. Сокол О. Р. (2025). Національна безпека України в умовах її політичної трансформації крізь призму адміністративно-правових засад. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Вип. 3. С. 86–94. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-10>
13. Червінська Л., Каліна І., Червінська Т. та ін. (2024). Вимушена міграція в умовах війни: виклики, фінансово-економічні ризики, напрями розв'язання проблем. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Т. 2, № 55. С. 531–545. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4331>
14. Якименко Ю. (ред.) (2023). Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерства. Київ: Центр

- Разумкова. 265 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>
15. Betts A., Collier P. (2021). Refuge: Transforming a Broken Refugee System. *International Relations*. Vol. 18(69). pp. 123–125. URL: <https://www.jstor.org/stable/27007623>
 16. Czaika M., Reinprecht C. (2022). Migration Drivers: Why Do People Migrate? *Introduction to Migration Studies*. Ed. P. Scholten. Cham: Springer. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_3
 17. Gamlen A. (2019). Human Geopolitics: States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions. Oxford: Oxford University Press. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833499.001.0001>
 18. Hollifield J. F. (2021). The Emerging Migration State. *International Migration Review*. Vol. 38(3). pp. 885–912. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00223.x>
 19. McAuliffe M., Abel G., Oucho L., Sawyer A. (2024). Growing migration inequality: What do the global data actually show? *World Migration Report 2024*. Eds.: M. McAuliffe, L. Oucho. Geneva: IOM. URL: https://worldmigrationreport.iom.int/sites/g/files/tmzbd11691/files/2024-01/wmr-2024_ch4_en_final-1.pdf

REFERENCES

1. Betts A., Collier P. (2021). Refuge: Transforming a Broken Refugee System. *International Relations*. Vol. 18(69). pp. 123–125. URL: <https://www.jstor.org/stable/27007623>
2. Chervinska L., Kalina I., Chervinska T. et al. (2024). Vymushena mihratsiya v umovakh vyiny: vyklyky, finansovo-ekonomichni ryzyky, napryamy rozvyazannya problem [Forced migration in wartime: challenges, financial and economic risks, directions for solving problems]. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. Vol. 2(55). pp. 531–545. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4331> [in Ukrainian].
3. Czaika M., Reinprecht C. (2022). Migration Drivers: Why Do People Migrate? *Introduction to Migration Studies*. Ed. P. Scholten. Cham: Springer. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_3
4. Gamlen A. (2019). Human Geopolitics: States, Emigrants, and the Rise of Diaspora Institutions. Oxford: Oxford University Press. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198833499.001.0001>
5. Hollifield J. F. (2021). The Emerging Migration State. *International Migration Review*. Vol. 38(3). pp. 885–912. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00223.x>
6. Hrytsyshena Z. O. (2025). Derzhavna polityka zabezpechennya demohrafichnoyi bezpeky: kharakterystyka osnovnykh ponyat [State policy of ensuring demographic security: a description of the main concepts]. *Economics, management and administration*. No. 1(111). pp. 156–164. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-156-164](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-156-164) [in Ukrainian].
7. Ivanova T. V., Kozhina A. V. (2025). Mekhanizmy mihratsiynoyi polityky Ukrainy v umovakh vyklykiv i zahroz [Mechanisms of Ukraine's migration policy in the face of challenges and threats]. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Tavria National University. Series: Public Management and Administration*. Vol. 36(75), No. 4. pp. 22–28. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.4/05> [in Ukrainian].
8. Kobets Y., Madryga T. (2023). Derzhavna mihratsiyna polityka Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoho vtorhnennya [State Migration Policy of Ukraine in Conditions of Full-Scale Invasion]. *Bulletin of Lviv University. Series of Philosophical and Political Studies*. Vol. 48. pp. 252–259. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.31> [in Ukrainian].
9. Lytvynchuk A. O., Melnyk S. V., Tereshchenko G. M. (2025). Analiz stanu mihratsiynykh protsesiv v Ukraini [Analysis of the state of migration processes in Ukraine]: analytical note.

- Kyiv: Institute of Educational Analytics. 64 p. URL: https://horizon.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/AZ_Analiz_stanu_migracproc_in_Ukraine_2025_FIN.pdf [in Ukrainian].
10. Malynovska O. (2025). Mihratsiia yak vyklyk, dzherelo ta instrument indyvidualnoi ta sus-pilnoi stiikosti [Migration as a Challenge, Source, and Instrument of Individual and Societal Resilience]. *Demography and Social Economy*. Vol. 62(4). pp. 79–96. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2025.04.079> [in Ukrainian].
 11. McAuliffe M., Abel G., Oucho L., Sawyer A. (2024). Growing migration inequality: What do the global data actually show? *World Migration Report 2024*. Eds.: M. McAuliffe, L. Oucho. Geneva: IOM. URL: https://worldmigrationreport.iom.int/sites/g/files/tmzbd1691/files/2024-01/wmr-2024_ch4_en_final-1.pdf
 12. Mulska O. P. (2024). Instrumentariy posylennya mihratsiynoyi bezpeky v proyektsiyi sotsial'no-ekonomichnoho vidnovlennya Ukrayiny [Tools for strengthening migration security in the projection of socio-economic recovery of Ukraine]. *Regional Economy*. No. 4. pp. 79–88. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-8> [in Ukrainian].
 13. Negovska Yu. M., Belen M. V., Hrytsyshena Z. O. (2025). Mihratsiyni protsesy v Ukrayini: vyklyky, ekonomichni naslidky ta shlyakhy reahuvannya [Migration processes in Ukraine: challenges, economic consequences and ways of response]. *Actual Problems of Economics*. No. 3(285). pp. 296–305. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-296-305> [in Ukrainian].
 14. Postupna O. V., Semiletov O. S. (2025). Elektronne uryaduvannya na bazi shtuchnoho intelektu [Electronic governance based on artificial intelligence]. *Bulletin of National University of Civil Defense of Ukraine. Series: State Administration*. Vol. 2(23). pp. 24–38. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2025-2-4> [in Ukrainian].
 15. Postupna O. V. (2025). Vid «E-Uryaduvannya» do «I-Uryaduvannya»: dorozhnya karta vprovadzhennya innovatsiynykh tekhnolohiy ShI v publichne upravlinnya [From “E-Governance” to “I-Governance”: a roadmap for the implementation of innovative AI technologies in public administration]. *Theoretical and applied issues of state building*. Vol. 34. pp. 41–51. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb342025347114> [in Ukrainian].
 16. Romtsiv O. I. (2025). Zabezpechennya natsional'noyi bezpeky Ukrayiny v umovakh heopolitychnykh vyklykiv [Ensuring the national security of Ukraine in the context of geopolitical challenges]. *Analytical and comparative law*. No. 1(4). pp. 237–242. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.39> [in Ukrainian].
 17. Simakhova A. O., Tserkovny I. O. (2022). Mihratsiyni protsesy v Ukrayini v umovakh viyny: sotsialnyi aspekt [Migration processes in Ukraine in conditions of war: social aspect]. *Economics, management and administration*. No. 4(102). pp. 61–64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-61-64](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-61-64) [in Ukrainian].
 18. Sokol O. R. (2025). Natsionalna bezpeka Ukrayiny v umovakh yiyyi politychnoyi transformatsiyi kriz pryзму administratyvno-pravovykh zasad [National Security of Ukraine in the Conditions of Its Political Transformation through the Prism of Administrative and Legal Principles]. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal Series*. No. 3. pp. 86–94. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-10> [in Ukrainian].
 19. Yakymenko Y. (ed.) (2023). Vplyv mihratsiynykh protsesiv na perebih povoyennoho vidnovlennya Ukrayiny, mihratsiynu polityku ES ta krayin skhidnoho partnerstva [The impact of migration processes on the course of post-war reconstruction of Ukraine, migration policy of the EU and Eastern Partnership countries]. Kyiv: Razumkov Center. 265 p. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf> [in Ukrainian].

Наукова стаття (Research article)

<http://doi.org/10.32752/2786-5185-2026-6-2-38-59>

УДК 342.9:351.746.1(477)

ISSN 2786-5185

ЮРИДИЧНА АРХІТЕКТОНІКА АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

LEGAL ARCHITECTONICS OF THE ADMINISTRATIVE-JURISDICTIONAL ACTIVITY OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE

Ярослав Кушнір¹

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, Україна, 29001)

Yaroslav Kushnir

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (46, Shevchenko Str., Khmelnytskyi, Ukraine, 29001)

Отримано: 08.02.2026. Затверджено: 27.02.2026. Опубліковано: 28.02.2026

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-юрисдикційної діяльності Державної прикордонної служби України (ДПСУ) та формуванню її концептуальної моделі через категорію юридичної архітекtonіки. У роботі обґрунтовується доцільність використання поняття «юридична архітекtonіка адміністративно-юрисдикційної діяльності ДПСУ» як методологічної конструкції, що дозволяє системно відобразити структуру, функціональне призначення та взаємозв'язок основних напрямів адміністративно-юрисдикційної діяльності прикордонного відомства. На основі аналізу норм адміністративного законодавства, наукових підходів та практики діяльності органів охорони державного кордону запропоновано розглядати адміністративно-юрисдикційну діяльність ДПСУ як врегульовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених посадових осіб органів охорони державного кордону щодо розгляду та вирішення адміністратив-

¹ PhD у галузі права, доцент; orcid: 0000-0002-8519-5331; e-mail: yarukfurrier@ukr.net

но-правових спорів та інших індивідуальних адміністративних справ, провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляду звернень фізичних і юридичних осіб, застосування адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру, реалізації адміністративно-правових заходів міграційного контролю та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії осіб. У межах дослідження сформовано структурну модель юридичної архітектури адміністративно-юрисдикційної діяльності ДПСУ, що включає п'ять взаємопов'язаних компонентів: деліктний, міграційний, реадмісійний, претензійно-правовий та забезпечувально-процесуальний. Деліктний компонент пов'язаний із виявленням адміністративних правопорушень у прикордонній сфері, їх документуванням, розглядом справ та притягненням винних осіб до адміністративної відповідальності. Міграційний компонент охоплює реалізацію повноважень щодо застосування адміністративно-правових заходів контролю за перебуванням іноземців та осіб без громадянства. Рeadмісійний компонент відображає міжнародно-правовий вимір діяльності ДПСУ та пов'язаний із реалізацією процедур приймання і передачі осіб відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію. Претензійно-правовий компонент забезпечує реалізацію права осіб на звернення та адміністративне оскарження рішень, дій або бездіяльності посадових осіб органів охорони державного кордону. Забезпечувально-процесуальний компонент охоплює застосування передбачених законодавством заходів адміністративно-процесуального примусу, спрямованих на забезпечення належного перебігу адміністративного провадження. У статті обґрунтовано, що зазначені компоненти утворюють функціонально диференційовану, але системно інтегровану модель адміністративно-юрисдикційної діяльності Державної прикордонної служби України, у межах якої поєднуються механізми адміністративної відповідальності, міграційного контролю, міжнародного співробітництва у сфері реадмісії та гарантій адміністративного захисту прав осіб.

Ключові слова: адміністративно-юрисдикційна діяльність; Державна прикордонна служба України; юридична архітектура; деліктний компонент; міграційний компонент; реадмісійний компонент; забезпечувально-процесуальний компонент; адміністративні правопорушення; запобігання правопорушенням.

ABSTRACT

The article is devoted to the study of the administrative jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine and to the development of its conceptual model through the category of legal architectonics. The study substantiates the expediency of applying the concept of the "legal architectonics of the administrative jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine" as a methodological construct that allows for a systematic reflection of the structure, functional purpose, and interrelationship of the principal directions of the administrative jurisdictional activity of the border agency. Based on the analysis of administrative legislation, academic approaches, and the practical activities of state border protection bodies, it is proposed to consider the administrative jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine as an activity regulated by the norms of administrative law and carried out by authorized officials of state border protection bodies in relation to the consideration and resolution of administrative legal disputes and other individual administrative cases, proceedings in cases of administrative offences, examination of appeals submitted by natural and legal persons, application of administrative procedural measures of a securing nature, implementation of administrative and legal measures of migration control, and fulfilment of Ukraine's international obligations in the field of readmission of persons. Within the framework of the research, a structural model of the legal architectonics of the

administrative jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine has been developed, which includes five interrelated components: delict, migration, readmission, claim-and-legal, and procedural-securing. The delict component is associated with the detection of administrative offences in the border sphere, their documentation, consideration of cases, and bringing the perpetrators to administrative liability. The migration component covers the implementation of powers related to the application of administrative and legal measures aimed at controlling the stay of foreigners and stateless persons. The readmission component reflects the international legal dimension of the activity of the State Border Guard Service of Ukraine and is associated with the implementation of procedures for the acceptance and transfer of persons in accordance with Ukraine's international readmission agreements. The claim-and-legal component ensures the exercise of the right of individuals to submit appeals and to challenge decisions, actions, or omissions of officials of state border protection bodies through administrative procedures. The procedural-securing component encompasses the application of administrative procedural coercive measures provided for by legislation and aimed at ensuring the proper conduct of administrative proceedings. The article substantiates that the identified components form a functionally differentiated yet systemically integrated model of the administrative jurisdictional activity of the State Border Guard Service of Ukraine, within which the mechanisms of administrative liability, migration control, international cooperation in the field of readmission, and guarantees of administrative protection of individual rights are combined.

Key words: administrative jurisdictional activity; State Border Guard Service of Ukraine; legal architectonics; delict component; migration component; readmission component; procedural-securing component; administrative offences; prevention of offences.

I. ВСТУП

В умовах сучасних трансформацій безпекового середовища, зумовлених повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України та функціонуванням держави в умовах правового режиму воєнного стану, істотно зростає роль Державної прикордонної служби України (ДПСУ) як одного з ключових суб'єктів сектору безпеки і оборони. Органи охорони державного кордону (ООДК) виконують комплекс завдань, пов'язаних не лише із забезпеченням недоторканності державного кордону, але й із реалізацією правоохоронних, міграційних та адміністративно-юрисдикційних повноважень.

У межах цих повноважень значне місце посідає адміністративно-юрисдикційна діяльність (АЮД) ДПСУ, яка охоплює провадження у справах про адміністративні правопорушення, застосування заходів процесуального забезпечення, реалізацію адміністративно-правових заходів міграційного контролю, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії осіб, а також розгляд звернень фізичних і юридичних осіб. Така діяльність має комплексний характер і поєд-

нує різні за змістом напрями реалізації владних повноважень органів охорони державного кордону.

Разом з тим, у сучасних умовах виникає потреба у поглибленому теоретико-правовому осмисленні внутрішньої структури АЮД ДПСУ, її системних зв'язків та функціональної організації. Це обумовлено необхідністю підвищення ефективності реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень посадових осіб ООДК, удосконалення правового регулювання відповідних процедур, а також формування науково обґрунтованих підходів до систематизації різних напрямів цієї діяльності.

Проблематика адміністративної юрисдикції та АЮД органів публічної влади є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних учених-адміністративістів. Теоретичні засади адміністративного права, у межах яких розглядаються питання адміністративної юрисдикції та адміністративної відповідальності, ґрунтовно досліджені у працях Ю. Битяка, В. Колпакова, О. Остапенка, які розкривають сутність адміністративно-правового регулювання, адміністративно-деліктних відносин та механізмів реалізації адміністративної відповідальності.

Окремі аспекти АЮД ООДК були предметом дослідження у працях Ю. Курилюка, А. Моти, Н. Демчик, В. Зьолки, Л. Серватюк, В. Хоми, Р. Ляшука, Р. Гринька, А. Царука, О. Царенко та інших дослідників, які розглядали окремі питання реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень посадових осіб ООДК у різних сферах, переважно у сфері провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених проблематиці адміністративної юрисдикції та АЮД органів публічної влади, окремі аспекти цієї діяльності у сфері функціонування ДПСУ залишаються недостатньо дослідженими. У науковій літературі переважно зосереджено увагу лише на окремих напрямках реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, тоді як АЮД ДПСУ не розглядається як цілісна система взаємопов'язаних елементів, що функціонують у межах єдиного правового механізму.

Недостатньо розробленим залишається також питання теоретико-методологічного осмислення внутрішньої структури АЮД ООДК та визначення її складових елементів у межах єдиної концептуальної моделі. У наукових дослідженнях відсутній комплексний підхід до систематизації основних напрямів АЮД ДПСУ через призму їх функ-

ціонального взаємозв'язку. У зв'язку з цим актуальним є наукове осмислення АЮД ДПСУ через категорію юридичної архітекτονіки, що дозволяє системно відобразити її внутрішню будову, функціональну диференціацію та взаємозв'язок основних напрямів діяльності.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою статті є теоретико-правове обґрунтування АЮД ДПСУ та формування її концептуальної моделі через категорію юридичної архітекτονіки, а також визначення структури та змісту основних компонентів цієї діяльності.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загально-наукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання. Діалектичний метод застосовано для дослідження АЮД ДПСУ як складного правового явища у взаємозв'язку його елементів та функцій. Системно-структурний метод використано для формування моделі юридичної архітекτονіки АЮД ДПСУ та визначення її основних компонентів. Формально-юридичний метод застосовано під час аналізу норм адміністративного законодавства, що регулюють повноваження ООДК у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення, реалізації міграційного контролю, розгляду звернень осіб та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії. Метод юридичного моделювання використано для побудови концептуальної моделі юридичної архітекτονіки АЮД ДПСУ. Порівняльно-правовий та доктринальний методи застосовано для узагальнення наукових підходів до розуміння адміністративної юрисдикції та АЮД органів публічної влади. Застосування зазначених методів у сукупності дозволило комплексно дослідити структуру, зміст і функціональне призначення АЮД ДПСУ.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Аналізуючи АЮД ДПСУ, слід констатувати, що вітчизняна правова доктрина переважно зосереджена на дослідженні адміністративно-юрисдикційних повноважень органів Національної поліції України, тоді як розвідки щодо АЮД ДПСУ є поодинокими й здійснювалися окремим вченими-ентузіастами, котрі є вихідцями із прикордонного відомства. Так, А. Мота визначає АЮД ДПСУ як врегульований нормами права специфічний різновид оперативно-службової діяльності (ОСД) орга-

нів і підрозділів охорони державного кордону, пов'язаний із виявленням і фіксацією факту адміністративного правопорушення, розглядом і вирішенням по суті підвідомчих справ про адміністративні правопорушення, а також здійсненням інших адміністративно-юрисдикційних дій забезпечувального характеру¹. В. Зьолка, використовуючи ширший підхід, описує АЮД як систему спеціальних дій щодо виявлення, фіксації, збору й оцінки матеріалів та доказів, подальшого розгляду справ і їх вирішення по суті, а також здійснення дисциплінарного провадження та провадження за скаргами у визначених законом випадках². В. Хома акцентує на системності АЮД як сукупності взаємопов'язаних дій як безпосередніх суб'єктів адміністративної юрисдикції, так і суб'єктів її забезпечення, пропонуючи відповідну класифікацію видів АЮД на юрисдикцію та діяльність із її забезпечення³. Л. Серватюк формулює поняття АЮД ДПСУ через ключові ознаки (відносна самостійність, підзаконність, державно-владність), водночас фактично відстоюючи звужене розуміння АЮД виключно як адміністративно-деліктної юрисдикції з огляду на специфіку завдань ДПСУ⁴. Натомість більш сучасні дослідження пропонують трактування, що за змістом тяжіє до завдань адміністративного провадження, акцентуючи на повноті з'ясування обставин, процесуальній формі розгляду, забезпеченні виконання постанови, а також на виявленні причин та умов деліктності й превентивному впливі⁵. Такі висновки започаткували тенденцію відходу від виключно «каральної» оптики АЮД і поступове включення превентивних компонентів та орієнтації на детермінанти адміністративної деліктності.

¹ Мота А. Ф. (2008). Становлення повноважень органів охорони державного кордону України в провадженні у справах про адміністративні правопорушення: навч.-метод. посібн. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. 140 с.

² Зьолка В. Л. (2010). Сучасні підходи до розуміння адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Державної прикордонної служби України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 47. С. 216–222.

³ Хома В. О. (2008). Адміністративно-правове регулювання діяльності інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України: монографія. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. 155 с.

⁴ Серватюк Л. В. (2008). Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Державної прикордонної служби України: дис. ... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.07 / КНУВС. Київ. 198 с.

⁵ Кушнір Я. О. (2021). Державна прикордонна служба України як суб'єкт протидії порушенню порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 / НАДПСУ. Хмельницький. 304 с.

Погоджуємось із тим, що такі напрацювання профільних дослідників належно обґрунтовані й займають фундаментальне місце у вітчизняній правовій доктрині, створюючи підґрунтя для подальшого розвитку, проте вказані дослідження проводилися, а їхні висновки формувалися в період трансформації прикордонного відомства з військового формування до правоохоронного органу спеціального призначення. Відтак, подальший розвиток та становлення ДПСУ як типового правоохоронного органу, не включено до цих фахових напрацювань. До прикладу, генеза АЮД ДПСУ супроводжувалась прийняттям численних законодавчих та відомчих підзаконних нормативно-правових актів¹, які визначають актуальний зміст цього виду службової діяльності прикордонників, який не враховувався дослідникам при здійсненні своїх наукових розвідок, роблячи їхні висновки фрагментарними та недостатньо актуальними в умовах сьогодення. Серед іншого необхідно також акцентувати, що контекст правового режиму воєнного стану, який потягнув за собою трансформацію ОСД ДПСУ — загалом, також не знайшов відображення у зазначених доробках.

При розгляді АЮД ДПСУ справедливо буде зауважити про дискусійність віднесення останньої до ОСД ДПСУ: формально-юридично вона не віднесена законодавцем до основних функцій ДПСУ², однак фактична поширеність цього напрямку у практиці не викликає сумнівів. Так, для потреб цього дослідження автором було проведено соціологічне опитування серед слухачів факультету професійної освіти та лідерства НАДПСУ, які здобувають оперативний рівень військової освіти (всього взяли участь 83 офіцери ДПСУ). Відтак, практичний досвід охорони державного кордону, проходження військової служби на різних посадах, а також географічне розташування органів та підрозділів охорони кордону на різних ділянках державного кордону, – дозволяють говорити про інформативність такого анкетування. Загалом, 67,5% опитаних респондентів зазначили, що безпосередньо чи опосередковано здійснювали АЮД під час проходження служби в орга-

¹ Положення про відділ (відділення, групу) адміністративно-юрисдикційної діяльності штабу органу охорони державного кордону Державної прикордонної служби України: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 29.09.2023 № 92. *Окреме видання*.

² Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>

нах та підрозділах охорони кордону. Водночас 78,3% респондентів висловилися за доцільність виокремлення АЮД ДПСУ в окрему функцію зі своєю вираженою формою реалізації. За таких умов логічним є висновок про допоміжний (забезпечувальний) характер АЮД щодо основної ОСД ДПСУ, хоча на практиці вона фактично виступає формою вираження окремих функцій (охорона державного кордону, прикордонний контроль, охорона суверенних прав у В(М)ЕЗ тощо).

Найбільш актуальним та деталізованим визначенням АЮД ДПСУ є дефініція, запропонована авторами підручника «Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону», підготовленого колективом кафедри адміністративної діяльності НАДПСУ спільно з представниками управління адміністративної юрисдикції Адміністрації ДПСУ. Згідно з ним, АЮД ДПСУ — це врегульована нормами адміністративного права діяльність уповноважених посадових осіб щодо розгляду та вирішення адміністративно-правових спорів (індивідуальних адміністративних справ), справ про дисциплінарні проступки, надання відповідей на звернення осіб, застосування адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру та адміністративно-правових заходів міграційного контролю, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії¹.

Аналізуючи запропоноване визначення, можна зробити висновок, що АЮД ДПСУ є складним багаторівневим утворенням, що не зводиться до окремих адміністративних проваджень або ізольованих юрисдикційних повноважень. Її внутрішня організація характеризується стійкою структурною логікою, яка дозволяє розглядати зазначену діяльність як цілісну систему. Саме з цих позицій доцільним є застосування категорії «юридичної архітектоніки», що дає змогу виявити внутрішню будову АЮД, її функціональні блоки та взаємозв'язки між ними.

Вживання дефініції «архітектоніка» для потреб юридичного дослідження залишається досить малопоширеним, не зважаючи на виключне методологічне значення цієї категорії для доктринального дослідження. Загалом генезис терміну «архітектоніка» досягає корінням архітектури, де означає образну інтерпретацію конструкції. Спо-

¹ Курилюк Ю. Б., Мота А. Ф., Гринько Р. В. та ін. (2023). Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону: підручник. Київ: ВД «Дакор». 484 с.

рідненість функції архітекtonіки дає змогу екстраполювати вказану категорію для потреб досліджень інших галузей науки, до прикладу мистецтвознавства, історії, дизайну, філології, літературознавства та інших галузей наук. Вихідним значенням для обраної нами категорії у природній для неї галузі пізнання є – основа зовнішньої форми, закономірностей побудови, моделі оформлення з точки зору складових елементів та їх взаємодії¹. У філологічних дослідженнях на рівні дисертації зустрічаються такі трактування: архітекtonіка, являє собою зовнішню побудову об'єкту як одного цілого, взаємозв'язок та співвідношення основних його складових частин та елементів². Семантичний аналіз вказує, що дефініція «архітекtonіка» означає гармонійне поєднання частин в одне ціле³. Відтак, цілком очевидною є теза, що методологічною основою запропонованого дослідження юридичної архітекtonіки АЮД ДПСУ є системний підхід, відповідно до якого АЮД прикордонного відомства розглядається як цілісне утворення, що складається з функціонально взаємопов'язаних компонентів. У межах цього підходу кожен компонент виокремлюється не за формальними ознаками організаційної належності чи назви нормативно-правового акта, а за предметом правового впливу, характером юрисдикційного рішення та функціональним призначенням у загальній структурі публічно-владної діяльності.

Необхідно акцентувати увагу, що застосування категорії «архітекtonіка» вже має апробацію у вітчизняній юриспруденції. Так, О. Козаченко для потреб власного дослідження, визначив архітекtonіку кримінально-правового впливу як узгоджену різнорівневу та «багатоколіїну» (багатовекторну) систему функціонуючих структурних елементів, використання яких забезпечує досягнення цілей, постав-

¹ Борковська І. П. (2012). Архітекtonіка ділового документу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Філологічні науки. Мовознавство*. № 24. С. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnuflm_2012_24_8

² Грищенко Я. С. (2013). Дискурсивність віршованих творів: когнітивно-прагматичний вимір (на матеріалі англійської та американської поезії XVII–XX століть): автореф. дис. ... канд. філол. наук.: спец. 10.02.04 / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ. 20 с.

³ Словник української мови Online. Томи 1–16 (А–Ряхтливий) URL: <https://sum20ua.com/?page=76&searchWord=архітекtonіка&wordid=1679>

лених перед кримінальним правом взагалі та перед заходами кримінально-правового впливу зокрема¹.

Застосування обраного підходу до розкриття юридичної архітектури АЮД зумовлене складною, багатовимірною природою цієї діяльності, яка не може бути адекватно описана в межах лінійних або суто інституційних класифікацій і є цілком релевантною для змісту цього виду професійної діяльності посадових осіб прикордонного відомства, з точки зору нормативно-правового регулювання².

Переконані, що АЮД ДПСУ поєднує різні за правовою природою форми владного впливу: деліктні, регулятивні, процедурно-гарантійні та міжнародно-правові, що потребує використання такої аналітичної моделі, яка дозволяє зберегти їх автономність і водночас показати системну єдність. Використання саме компонентного (модульного) поділу обумовлене також необхідністю відмежування АЮД ДПСУ від суміжних форм публічного адміністрування. На відміну від традиційних класифікацій, які зосереджуються на поділі проваджень або повноважень³, системний (компонентний) підхід дозволяє виявити внутрішню логіку юридичної архітектури, тобто спосіб поєднання різних юрисдикційних механізмів у межах одного органу без їх редукції до єдиного типу адміністративної діяльності.

У контексті розроблення концепції юридичної архітектури АЮД ДПСУ України доцільно виходити з того, що така діяльність не є однорідною за своїм змістом. Вона реалізується через сукупність відносно самостійних функціональних компонентів, кожен з яких має власний предмет правового регулювання, специфічні процедурні механізми та особливе функціональне призначення у системі забезпечення прикордонної безпеки. Саме тому АЮД ДПСУ доцільно розглядати як систему, у структурі якої виокремлюються окремі компоненти, що

¹ Козаченко О. В. (2017). Архітектура кримінально-правового впливу: поняття, властивості та система кримінально-правових заходів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. № 1(8). С. 22–40. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2017.8.166505>

² Положення про відділ (відділення, групу) адміністративно-юрисдикційної діяльності штабу органу охорони державного кордону Державної прикордонної служби України: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 29.09.2023 № 92. *Окреме видання*.

³ Битяк Ю. П., Богущий В.В., Гаращук В.М. та ін. (2000). Адміністративне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків: Право. 520 с.; Колпаков В. К. (2004). Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 528 с.

утворюють її внутрішню юридичну архітектуру. Для потреб цього дослідження під компонентом АЮД ДПСУ пропонуємо розуміти відносно самостійний, функціонально визначений напрям реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень посадових осіб ООДК, який характеризується специфічним предметом правового регулювання, відповідними формами діяльності та сукупністю адміністративно-правових засобів впливу.

З метою забезпечення повноти цього дослідження пропонується розкрити кожен з компонентів окремо:

1. Деліктний компонент становить ядро АЮД ДПСУ, оскільки його реалізація є типовою та найбільш зрозумілою для цього виду службової діяльності адже охоплює провадження у справах про адміністративні правопорушення, віднесені законодавством до компетенції прикордонного відомства. Таке розуміння АЮД є загальноприйнятим у вітчизняній правовій доктрині¹. Його предметом (для потреб ДПСУ) є адміністративні проступки у прикордонній сфері, пов'язані з порушенням режиму державного кордону, прикордонного режиму, правовим статусом іноземців та осіб без громадянства та інших адміністративних проступків, протидію яким віднесено до компетенції прикордонного відомства.

Архітектонічна роль цього компонента полягає у реалізації класичної моделі адміністративної юрисдикції, що включає фіксацію правопорушення, процесуальне оформлення матеріалів, розгляд справи та застосування адміністративного стягнення або ж направлення відповідних матеріалів справи органу (посадовій особі), уповноваженому на її розгляд, – вказане описує специфічні процедури для цього компонента. Саме деліктний компонент формує діяльнісну, а подекуди процесуальну основу всієї АЮД ДПСУ (до прикладу підставою для застосування процедури примусового видворення чи реадмісії є вчинення діяння, передбаченого статтею 204-1 КУпАП) та слугує базовою точкою відліку для інших, менш формалізованих компонентів,

¹ Вовк П. В. (2020). Поняття адміністративної юрисдикції в парадигмі правової держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. С. 517–519. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/135>; Єрмоленко І. Я., Весельська Т. В., Керницький О. Б., Коломієць В. В. (2026). Адміністративна юстиція та адміністративно-юрисдикційна діяльність: межі та взаємодія. *Національні інтереси України*. № 1(18). С. 608–620. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-608-620](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-608-620)

такий висновок поділяють й наші респонденти, вважаючи деліктний компонент АЮД ДПСУ найбільш вагомим в умовах правового режиму воєнного стану (43,4%).

Деліктний компонент АЮД ДПСУ охоплює реалізацію адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, пов'язаних із виявленням, припиненням, документуванням та провадженням у справах про адміністративні правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції ДПСУ. Його функціональне призначення полягає у припиненні винних осіб до адміністративної відповідальності та запобіганні адміністративним правопорушенням у прикордонній сфері¹.

Водночас деліктний компонент не функціонує ізольовано, а перебуває у системному зв'язку з іншими складовими АЮД ДПСУ. Зокрема, результати провадження у справах про адміністративні правопорушення безпосередньо впливають на реалізацію міграційного та реадмісійного компонентів, а застосування адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру виступає необхідною умовою ефективного здійснення деліктних процедур. Така взаємозалежність підтверджує системоутворювальний характер деліктного компонента в загальній архітектоніці АЮД ДПСУ.

Також саме цьому компоненту відводиться визначальне місце в правозастосовній практиці посадових осіб ДПСУ, про що ілюстративно свідчать показники ОСД ДПСУ. Так, загалом за 2024 р. відпрацьовано 45 948 протоколи про адміністративні правопорушення, що демонструє значний масштаб деліктного компонента у діяльності посадових осіб ДПСУ та підтверджує її системоутворювальну роль у юридичній архітектоніці АЮД ДПСУ. Відповідна тенденція зберіглася й впродовж 2025 р., в якому прикордонниками було оформлено 45 198 протоколів про адміністративні правопорушення.

Серед іншого, деліктний компонент виступає базовим у контексті запобігання адміністративним правопорушенням, тоді як інші компоненти виконують допоміжну та забезпечувальну функції, не випадаючи із загальної системи АЮД.

¹ Кушнір Я. О., Заболотний Б. В. (2025). Реалізація Державною прикордонною службою України адміністративно-юрисдикційних повноважень в умовах правового режиму воєнного стану (деліктний аспект). *Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-1-10635>

2. Міграційний компонент АЮД ДПСУ охоплює реалізацію адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, спрямованих на забезпечення дотримання правового статусу іноземців та осіб без громадянства (ОБГ). Його зміст полягає у прийнятті індивідуальних адміністративних актів щодо в'їзду в Україну, перебування на її території та виїзду з неї, а також у застосуванні адміністративно-примусових заходів, спрямованих на запобігання та припинення порушень міграційного законодавства

Предметом зазначеного компонента виступають адміністративно-правові відносини, що виникають у зв'язку із забезпеченням дотримання іноземцями та ОБГ вимог національного законодавства щодо порядку перетинання державного кордону України, законності перебування на її території та виконання рішень органів державної влади у сфері міграційного контролю.

Архітектонічна роль міграційного компонента полягає у реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень прикордонного відомства позаделіктного характеру, що проявляються у прийнятті індивідуальних адміністративних актів владного змісту, спрямованих на запобігання порушенням міграційного законодавства та нейтралізацію потенційних загроз національній безпеці, пов'язаних із незаконною міграцією.

Про самостійний характер цього компонента у структурі АЮД ДПСУ свідчать також статистичні показники ОСД прикордонного відомства. Так, упродовж 2024 р. посадовими особами ДПСУ було прийнято 71 рішення про примусове повернення іноземців та осіб без громадянства та 53 рішення про їх примусове видворення з території України.

3. Претензійно-правовий компонент АЮД ДПСУ охоплює реалізацію адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, пов'язаних із прийманням, провадженням, розглядом та вирішенням звернень, заяв і скарг фізичних та юридичних осіб щодо рішень, дій або бездіяльності посадових осіб таких органів. Його функціональне призначення полягає у забезпеченні перевірки законності реалізації владних повноважень прикордонного відомства та відновленні порушених прав і законних інтересів осіб у позасудовому порядку.

Предметом зазначеного компонента виступають адміністративно-правові спори позасудового характеру, що виникають у зв'язку з реалізацією владних управлінських та юрисдикційних повноважень

ДПСУ. У цьому контексті претензійно-правовий компонент спрямований на перевірку законності й обґрунтованості рішень, дій або бездіяльності посадових осіб ООДК, а також на відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів осіб у порядку адміністративного оскарження.

Присутність цього компонента також можна підтвердити статистичною інформацією ДПСУ. До прикладу, до органів управління ДПСУ в 2025 р. надійшло 98 153 звернень громадян, з них: до Адміністрації ДПСУ — 15 371; до регіональних управлінь, ООДК та органів забезпечення ДПСУ — 82 782, тоді як з усього масиву звернень — 1949 скарг¹. Очевидно, що не всі скарги стосувалися саме АЮД ДПСУ, тим не менш конкретний обов'язок для посадових осіб підрозділів АЮД штабу ООДК щодо своєчасного розгляду запитів (листів, скарг тощо) з питань АЮД, дозволяє робити обґрунтоване припущення про присутність цього компоненту у службовій діяльності.

У юридичній архітектоніці АЮД ДПСУ претензійно-правовий компонент виконує передусім гарантійну та коригувальну функції. Він забезпечує реалізацію конституційного права особи на звернення до органів державної влади, виступає інструментом внутрішнього контролю за законністю правозастосовної діяльності посадових осіб прикордонного відомства та сприяє усуненню допущених порушень у процесі здійснення адміністративно-юрисдикційних повноважень.

4. Рєадмісійний компонент АЮД ДПСУ охоплює реалізацію адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, пов'язаних із застосуванням адміністративно-примусових та адміністративно-процесуальних заходів щодо затримання, документування, ідентифікації, передачі та приймання громадян, іноземців та ОБГ відповідно до міжнародних договорів України про рєадмісію осіб. Його функціональне призначення полягає у забезпеченні виконання міжнародних зобов'язань України у сфері протидії незаконній міграції.

Зміст цього компонента охоплює діяльність уповноважених органів і підрозділів ДПСУ щодо встановлення особи, яка порушила міграційне законодавство, документування відповідних фактів, а також організації і реалізації процедур їх приймання або передачі компе-

¹ Стан роботи зі зверненнями громадян: офіційний сайт АДПСУ. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/stan-roboti-zi-zvernenniyami-gromadyan>

тентним органам інших держав відповідно до міжнародних договорів України. Важливою складовою цієї діяльності є забезпечення взаємодії з компетентними органами іноземних держав, дипломатичними установами, Державною міграційною службою України та іншими суб'єктами, залученими до реалізації процедур реадмісії¹.

Предметом реадмісійного компонента виступають адміністративно-правові відносини, що виникають у процесі застосування органами ДПСУ адміністративно-примусових і адміністративно-процесуальних заходів, пов'язаних із ідентифікацією осіб, встановленням/підтвердженням їх громадянства або держави постійного проживання, підготовкою документів для передачі чи приймання осіб, а також організацією фактичної передачі таких осіб компетентним органам суміжних держав.

Організаційно реалізація реадмісійного компонента забезпечується структурними підрозділами АЮД штабів ООДК, до завдань яких належить організація та контроль за виконанням міжнародних угод про реадмісію осіб, участь у відповідних прикордонно-представницьких заходах, а також координація діяльності підпорядкованих підрозділів з питань ідентифікації та реалізації процедур їх приймання або передачі. Зауважу, що навіть в період дії правового режиму воєнного стану, який утруднює реалізацію процедури реадмісії – протягом 2024 р. органами (підрозділами) охорони державного кордону прийнято та передано 251 особу, що також вказує на присутність цього компоненту у практиці правозастосування.

Функціональне призначення реадмісійного компонента у системі АЮД ДПСУ полягає у забезпеченні реалізації міжнародно-правових механізмів протидії незаконній міграції, виконанні міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії осіб та підтриманні належного режиму державного кордону і прикордонної безпеки.

5. Забезпечувально-процесуальний компонент АЮД ДПСУ охоплює реалізацію адміністративно-юрисдикційних повноважень ООДК, пов'язаних із застосуванням передбачених адміністративним законодавством заходів процесуального примусу. Його зміст полягає

¹ Інструкція про порядок реалізації компетентними та уповноваженими органами України міжнародних угод про реадмісію: наказ MBC від 16.02.2015 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-15#Text>

у припиненні адміністративних правопорушень, встановленні особи правопорушника, забезпеченні належного документування правопорушення та створенні процесуальних передумов для своєчасного і правильного провадження, розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення.

Так, лише у 2024 р. уповноваженими посадовими особами була застосована процедура адміністративного затримання відносно 15 328 осіб, тоді як у 2025 році лише відносно нелегальних мігрантів процедура затримання реалізовувалась 5106 разів, тоді як загальна кількість адміністративних затримань — не відображена в офіційній статистиці за 2025 р., проте й вказані показники свідчать про масовий характер реалізації забезпечувально-процесуального компонента АЮД ДПСУ.

Предметом зазначеного компонента виступають адміністративно-правові відносини, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими посадовими особами ООДК процесуальних заходів примусового характеру, спрямованих на припинення адміністративних правопорушень у прикордонній сфері, встановлення особи правопорушника, фіксацію доказів та створення необхідних умов для належного здійснення адміністративного провадження.

У науковій літературі заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення розглядаються як самостійний різновид адміністративного примусу процесуального характеру, застосування якого обумовлюється необхідністю припинення правопорушення, встановлення особи правопорушника, фіксації доказів та створення умов для повного й об'єктивного розгляду справи. При цьому їх особливість полягає у тому, що вони не мають каральної мети, а спрямовані виключно на забезпечення належного функціонування адміністративно-юрисдикційного провадження та виконання прийнятого за його результатами рішення¹.

Відтак, у юридичній архітектоніці АЮД ДПСУ забезпечувально-процесуальний компонент виконує інструментально-забезпечувальну

¹ Ковалів М. В., Кузьо Л. І., Боровікова В. С. (2020). Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у системі заходів адміністративного примусу. *Соціально-правові студії*. Вип. 3(9). С. 91–97. URL: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-91-97>; Гумін О. М., Пряхін Є. В. (2014). Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. № 4. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_4_3

функцію, оскільки створює необхідні правові та організаційні умови для ефективного функціонування інших складових АЮД. Саме завдяки застосуванню передбачених законом заходів процесуального примусу забезпечується припинення правопорушень, встановлення особи правопорушника, формування доказової бази та належний перебіг адміністративного провадження у прикордонній сфері.

Зауважимо, що у системі юридичної архітектури АЮД ДПСУ зазначені компоненти виконують різні, але взаємодоповнювальні функції, формуючи цілісну систему адміністративно-правового реагування у прикордонній сфері.

Таким чином, взаємодія зазначених компонентів формує комплексний механізм адміністративно-юрисдикційного забезпечення діяльності ДПСУ, у межах якого поєднуються функції адміністративної відповідальності, процесуального забезпечення провадження, міграційного контролю, міжнародного співробітництва у сфері реадмісії та гарантій адміністративного захисту прав осіб. Саме їх системна взаємодія забезпечує ефективну реалізацію покладених на прикордонне відомство завдань щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні.

IV. ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що АЮД ДПСУ має складну внутрішню структуру, яка може бути розкрита через категорію юридичної архітектури АЮД ДПСУ. Під юридичною архітектурою АЮД ДПСУ доцільно розуміти системно організовану сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів такої діяльності, які відображають основні напрями реалізації владних повноважень ДПСУ у сфері застосування адміністративно-правових механізмів реагування на адміністративні правопорушення, а також розгляду і вирішення інших індивідуальних адміністративних справ, що виникають у прикордонній сфері. Виокремлення юридичної архітектури цієї діяльності дозволяє систематизувати різноманітні прояви адміністративної юрисдикції прикордонного відомства, визначити їх функціональні зв'язки та розкрити внутрішню логіку реалізації адміністративно-правових механізмів у сфері охорони державного кордону.

У межах проведеного дослідження встановлено, що юридична архітектоніка АЮД ДПСУ включає п'ять взаємопов'язаних компонентів, а саме: деліктний, міграційний, претензійно-правовий, реадмісійний та забезпечувально-процесуальний. Кожен із них характеризується власним предметом адміністративно-правового регулювання, специфічними процедурами реалізації та нормативною основою, водночас перебуваючи у функціональному взаємозв'язку з іншими складовими цієї діяльності. Сукупність зазначених компонентів утворює функціонально диференційовану, але системно інтегровану модель АЮД ДПСУ, у межах якої поєднуються механізми адміністративної відповідальності, процесуального забезпечення провадження, міграційного контролю, міжнародного співробітництва у сфері реадмісії та адміністративного захисту прав осіб.

З урахуванням запропонованої моделі юридичної архітектоніки АЮД ДПСУ доцільно уточнити її узагальнене визначення наступним чином: АЮД ДПСУ — це врегульована нормами адміністративного права діяльність уповноважених посадових осіб ООДК щодо провадження, розгляду та вирішення адміністративно-правових спорів та інших індивідуальних адміністративних справ, провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляду звернень фізичних і юридичних осіб, застосування адміністративно-процесуальних заходів забезпечувального характеру, реалізації адміністративно-правових заходів міграційного контролю, а також виконання міжнародних зобов'язань України у сфері реадмісії осіб.

Водночас проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблематики юридичної архітектоніки АЮД ДПСУ. Так, нормативне закріплення АЮД ДПСУ у відомчих актах відображає її функціонально-організаційний аспект. Водночас юридична архітектоніка АЮД ДПСУ має ширший системний вимір і включає структурні компоненти, які не завжди інституційно зосереджені в межах одного підрозділу. Саме тому перспективним напрямом подальших наукових розвідок може стати обґрунтування доцільності включення до її структури дисциплінарно-юрисдикційного компонента, який пов'язаний із діяльністю щодо запобігання військовим адміністративним правопорушенням серед особового складу ДПСУ, який станом на сьогодні нормативно виключено із АЮД ДПСУ. Йдеться не про ототожнення адміністративної та дисциплінарної відповідальності, а про можливість тимчасового

розширення функціонального змісту АЮД ДПСУ в умовах правового режиму воєнного стану, коли наявність у підрозділів АЮД відповідної компетентності, досвіду адміністративного провадження та організаційної бази може сприяти підвищенню ефективності запобігання таким правопорушенням.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Битяк Ю. П., Богуцький В.В., Гаращук В.М. та ін. (2000). Адміністративне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків: Право. 520 с.
2. Борковська І. П. (2012). Архітектоніка ділового документу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Філологічні науки. Мовознавство*. № 24. С. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2012_24_8
3. Вовк П. В. (2020). Поняття адміністративної юрисдикції в парадигмі правової держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. С. 517–519. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/135>
4. Грищенко Я. С. (2013). Дискурсивність віршованих творів: когнітивно-прагматичний вимір (на матеріалі англійської та американської поезії XVII–XX століть): автореф. дис. ... канд. філол. наук.: спец. 10.02.04 / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ. 20 с.
5. Гумін О. М., Пряхін Є. В. (2014). Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. № 4. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_4_3
6. Зьолка В. Л. (2010). Сучасні підходи до розуміння адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Державної прикордонної служби України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 47. С. 216–222.
7. Серватюк Л. В. (2008). Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Державної прикордонної служби України: дис. ... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.07 / КНУВС. Київ. 198 с.
8. Єрмоленко І. Я., Весельська Т. В., Керницький О. Б., Коломієць В. В. (2026). Адміністративна юстиція та адміністративно-юрисдикційна діяльність: межі та взаємодія. *Національні інтереси України*. № 1(18). С. 608–620. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-608-620](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-608-620)
9. Інструкція про порядок реалізації компетентними та уповноваженими органами України міжнародних угод про реадмісію: наказ МВС від 16.02.2015 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-15#Text>
10. Ковалів М. В., Кузьо Л. І., Боровікова В. С. (2020). Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у системі заходів адміністративного примусу. *Соціально-правові студії*. Вип. 3(9). С. 91–97. URL: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-91-97>
11. Козаченко О. В. (2017). Архітектоніка кримінально-правового впливу: поняття, властивості та система кримінально-правових заходів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. № 1(8). С. 22–40. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2017.8.166505>
12. Колпаков В. К. (2004). Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 528 с.
13. Курилюк Ю. Б., Мота А. Ф., Гринько Р. В. та ін. (2023). Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону: підручник. Київ: ВД «Дакор». 484 с.

14. Кушнір Я. О. (2021). Державна прикордонна служба України як суб'єкт протидії порушенню порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: дис. ... д-ра філософії: спец. 081 / НАДПСУ. Хмельницький. 304 с.
15. Кушнір Я. О., Заболотний Б. В. (2025). Реалізація Державною прикордонною службою України адміністративно-юрисдикційних повноважень в умовах правового режиму воєнного стану (деліктний аспект). *Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-1-10635>
16. Мота А. Ф. (2008). Становлення повноважень органів охорони державного кордону України в провадженні у справах про адміністративні правопорушення: навч.-метод. посібн. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. 140 с.
17. Положення про відділ (відділення, групу) адміністративно-юрисдикційної діяльності штабу органу охорони державного кордону Державної прикордонної служби України: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 29.09.2023 № 92. *Окреме видання*.
18. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
19. Словник української мови Online. Томи 1-16 (А-Ряхтливий). URL: <https://sum20ua.com/?page=76&searchWord=архітектоніка&wordid=1679>
20. Стан роботи зі зверненнями громадян: офіційний сайт АДПСУ. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/stan-roboti-zi-zvernenniyami-gromadyan>
21. Хома В. О. (2008). Адміністративно-правове регулювання діяльності інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України: монографія. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. 155 с.

REFERENCES

1. Bytyak Yu. P., Bogutskyi V. V., Garashchuk V. M. et al. (2000). *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative law of Ukraine]: textbook for students of higher education. Kharkiv: Law. 520 p. [in Ukrainian].
2. Borkovska I. P. (2012). *Arkhitektonika dilovoho dokumentu* [Architectonics of a business document]. *Scientific Bulletin of the Lesia Ukrainka Volyn National University: Philological Sciences. Linguistics*. No. 24. pp. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnuflm_2012_24_8 [in Ukrainian].
3. Vovk P. V. (2020). *Ponyattya administratyvnoyi yurysdyktsiyi v paradyhmi pravovoyi derzhavy* [The concept of administrative jurisdiction in the paradigm of the rule of law]. *Legal Scientific Electronic Journal*. No. 2. pp. 517–519. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/135> [in Ukrainian].
4. Hryshchenko Ya. S. (2013). *Dyskursyvniat virshovanykh tvoriv: kohnityvno-prahmatychnyy vymir (na materialy anhliyskoyi ta amerykanskoyi poeziyi XVII–XX stolit)* [Discursiveness of poetic works: cognitive-pragmatic dimension (based on the material of English and American poetry of the 17th–20th centuries)]: author's abstract of dissertation ... candidate of philological sciences: spec. 10.02.04 / T. Shevchenko Kyiv National University. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
5. Gumin O. M., Pryakhin E. V. (2014). *Zastosuvannya zakhodiv zabezpechennya provadzhennya u spravakh pro administratyvni pravoporushennya* [Application of measures to ensure the proceedings in cases of administrative offenses]. *European Perspectives*. No. 4. pp. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_4_3 [in Ukrainian].
6. Zylolka V. L. (2010). *Suchasni pidkhody do rozuminnya administratyvno-yurysdyktsiynoyi diyal'nosti orhaniv Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny* [Modern approaches to

- understanding the administrative and jurisdictional activities of the State Border Service of Ukraine]. *State and Law. Legal and Political Sciences*. Vol. 47. pp. 216–222. [in Ukrainian].
7. Servatyuk L. V. (2008). *Administrativno-yurysdyktsiyna diyalnist orhaniv Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny* [Administrative and jurisdictional activities of the State Border Service of Ukraine]: dissertation ... candidate of legal sciences: spec. 12.00.07 / KNUA. Kyiv. 198 p. [in Ukrainian].
 8. Yermolenko I. Ya., Veselska T. V., Kernytskyi O. B., Kolomiets V. V. (2026). Administrativna yustytziya ta administrativno-yurysdyktsiyna diyalnist: mezhi ta vzayemodiya [Administrative justice and administrative-jurisdictional activity: boundaries and interaction]. *National interests of Ukraine*. No. 1(18). pp. 608–620. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-608-620](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-608-620) [in Ukrainian].
 9. Instructions on the procedure for the implementation by the competent and authorized bodies of Ukraine of international readmission agreements: Order of the Ministry of Internal Affairs No. 158 of February 16, 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-15#Text> [in Ukrainian].
 10. Kovaliv M. V., Kuzio L. I., Borovikova V. S. (2020). Zakhody zabezpechennya provadzhennya u spravakh pro administrativni pravoporushennya u systemi zakhodiv administrativnoho prymusu [Measures to ensure the proceedings in cases of administrative offenses in the system of administrative coercion measures]. *Social and Legal Studies*. Vol. 3(9). pp. 91–97. URL: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-3-91-97> [in Ukrainian].
 11. Kozachenko O. V. (2017). Arkhitektonika kryminalno-pravovoho vplyvu: ponyattya, vlastyvoli ta systema kryminalno-pravovykh zakhodiv [Architectonics of criminal-legal influence: concept, properties and system of criminal-legal measures]. *Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*. No. 1(8). pp. 22–40. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2017.8.166505> [in Ukrainian].
 12. Kolpakov V. K. (2004). *Administrativno-deliktnyy pravovyy fenomen* [Administrative-delict legal phenomenon]: monograph. Kyiv: Yurinkom Inter. 528 p. [in Ukrainian].
 13. Kurylyuk Yu. B., Mota A. F., Hryenko R. V. et al. (2023). *Administrativno-yurysdyktsiyna diyalnist orhaniv okhorony derzhavnoho kordonu* [Administrative and jurisdictional activities of state border protection bodies]: textbook. Kyiv: Publishing House “Dakor”. 484 p. [in Ukrainian].
 14. Kushnir Ya. O. (2021). [The State Border Service of Ukraine as a subject of counteraction to violation of the procedure for entry into and exit from the temporarily occupied territory of Ukraine]: dissertation ... PhD: spec. 081 / NA SBGSU. Khmelnytskyi. 304 p. [in Ukrainian].
 15. Kushnir Ya. O., Zabolotny B. V. (2025). Realizatsiya Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhboyi Ukrayiny administrativno-yurysdyktsiynykh povnovazhen v umovakh pravovoho rezhymu voyennoho stanu (deliktnyy aspekt) [Implementation of administrative and jurisdictional powers by the State Border Service of Ukraine under the legal regime of martial law (delict aspect)]. *Internauka. Series: Legal Sciences*. No. 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-1-10635> [in Ukrainian].
 16. Mota A. F. (2008). *Stanovlennya povnovazhen orhaniv okhorony derzhavnoho kordonu Ukrayiny v provadzhenni u spravakh pro administrativni pravoporushennya* [Formation of the powers of the state border protection bodies of Ukraine in proceedings in cases of administrative offenses]: teaching and methodical manual. Khmelnytskyi: National Academy of State Border Guard Service of Ukraine. 140 p. [in Ukrainian].
 17. Regulations on the Department (Division, Group) for Administrative and Jurisdictional Activities of the Headquarters of the State Border Guard Service of Ukraine: Order of the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine No. 92 of September 29, 2023. *Separate publication*. [in Ukrainian].

18. On the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine No. 661-IV of April 3, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> [in Ukrainian].
19. Online Ukrainian Dictionary. Volumes 1–16 (A–Ryachtlyvy). URL: <https://sum20ua.com/?page=76&searchWord=архітектоніка&wordid=1679> [in Ukrainian].
20. Status of the processing of citizen inquiries: the official website of the Administration of State Border Guard Service of Ukraine. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/stan-roboti-z-zvernenniyami-gromadyan> [in Ukrainian].
21. Khoma V. O. (2008). *Administratyvno-pravove rehulyuvannya diyal'nosti inspektoriv prykordonnoyi sluzhby Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny* [Administrative and legal regulation of the activities of border service inspectors of the State Border Guard Service of Ukraine]: monograph. Khmelnytskyi: National Academy of State Border Guard Service of Ukraine. 155 p. [in Ukrainian].

СИСТЕМА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР

SYSTEM FOR COMBATING DOMESTIC VIOLENCE: NATIONAL AND INTERNATIONAL DIMENSIONS

Інна Рощина¹

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (вул. Юрія Іллєнка, 81, м. Київ, 04119)

Inna Roschyna

Vadym Hetman Kyiv National University of Economics (81, Yuriya Illenka Str., Kyiv, Ukraine, 04119)

Отримано: 07.02.2026. Затверджено: 25.02.2026. Опубліковано: 28.02.2026

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто проблему домашнього насильства як одну з найбільш складних і суспільно небезпечних форм порушення прав людини, що поєднує в собі як кримінально-правові, так і соціальні, психологічні та культурні аспекти. Визначено, що особливість цього явища полягають у його високому рівні латентності, адже значна частина випадків насильства залишається поза офіційною статистикою через страх постраждалих осіб, економічну залежність від кривдника, недовіру до правоохоронних органів, а також суспільні стереотипи щодо «приватності» сімейних відносин. Домашнє насильство проявляється у фізичній, психологічній, сексуальній та економічній формах, кожна з яких завдає тривалої шкоди фізичному й психічному здоров'ю потерпілих осіб. Особливо небезпечним є системний характер такого насильства, що супроводжується контролем, залякуванням та ізоляцією жертви, поступово позбавляючи її можливості самостійно захищати свої права та інтереси. Внаслідок цього домашнє насильство нерідко стає чинником вторинної віктимізації та призводить до повторюваності кримінально протиправної поведінки. Психоемоційне виснаження населення, травматич-

¹ кандидат юридичних наук, доцент; orcid 0000-0002-3765-2091; e-mail: iar1967@ukr.net

ний досвід війни, вимушене переміщення, втрата роботи та житла, а також загальна нестабільність соціально-економічних умов сприяють зростанню рівня конфліктності в сім'ях і підвищенню ризику вчинення насильницьких дій. Війна посилює вже наявні дисбаланси влади в сімейних відносинах і створює додаткові бар'єри для своєчасного виявлення та припинення домашнього насильства. Серйозною проблемою залишається недостатня ефективність механізмів раннього реагування та захисту постраждалих осіб. Незважаючи на наявність спеціального законодавства та криміналізацію домашнього насильства, на практиці потерпілі часто стикаються з формальним підходом з боку уповноважених органів, складністю доведення систематичності насильства, а також обмеженим доступом до соціальних і психологічних послуг, особливо в сільській місцевості або на територіях, наближених до зони бойових дій. Окремої уваги потребує проблема домашнього насильства щодо вразливих категорій осіб — дітей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю.

Ключові слова: домашнє насильство; потерпілі; криміналізація домашнього насильства; національне законодавство; міжнародне законодавство; протидія домашньому насильству; правоохоронні органи.

ABSTRACT

This article examines the issue of domestic violence as one of the most complex and socially dangerous forms of human rights violations, encompassing criminal law as well as social, psychological, and cultural aspects. It is determined that the distinctive feature of this phenomenon lies in its high level of latency, as a significant portion of violence cases remain outside official statistics due to the victims' fear, economic dependence on the abuser, distrust of law enforcement agencies, as well as societal stereotypes regarding the "privacy" of family relationships. Domestic violence manifests itself in physical, psychological, sexual, and economic forms, each of which causes lasting harm to the physical and mental health of the victims. Particularly dangerous is the systemic nature of such violence, which is accompanied by control, intimidation, and isolation of the victim, gradually depriving them of the ability to independently defend their rights and interests. As a result, domestic violence often becomes a factor in secondary victimization and leads to the recurrence of criminal behavior. The psychological and emotional exhaustion of the population, the traumatic experience of war, forced displacement, loss of employment and housing, as well as the general instability of socio-economic conditions contribute to increased conflict within families and a higher risk of violent acts. War exacerbates existing power imbalances in family relationships and creates additional barriers to the timely detection and prevention of domestic violence. The insufficient effectiveness of early response mechanisms and victim protection remains a serious problem. Despite the existence of specific legislation and the criminalization of domestic violence, in practice, victims often face a formalistic approach from authorized agencies, the difficulty of proving the systematic nature of the violence, as well as limited access to social and psychological services, especially in rural areas or in territories close to the combat zone. The issue of domestic violence against vulnerable groups — children, the elderly, and people with disabilities — requires special attention.

Key words: domestic violence; victims; criminalization of domestic violence; national legislation; international legislation; combating domestic violence; law enforcement agencies.

I. ВСТУП

Орієнтація України на європейські правові стандарти зумовлює комплексні зміни у сфері протидії домашньому насильству, які не обмежуються адаптацією норм кримінального законодавства. Йдеться про необхідність переосмислення та модернізації практики їх застосування з урахуванням підходів, сформованих у праві Європейського Союзу та Ради Європи. Зокрема, актуальними є розвиток системи оцінювання ризиків вчинення повторного насильства, розширення інструментів правового захисту постраждалих осіб, посилення організаційної спроможності відповідних інституцій, а також запровадження системної спеціалізованої підготовки для суддів, прокурорів і представників правоохоронних органів.

Водночас важливою складовою державної політики у цій сфері стало нормативне закріплення кримінальної відповідальності за домашнє насильство як самостійний склад кримінального правопорушення. У цьому контексті показовим є внесення у 2017 році до Кримінального кодексу України статті 126-1 на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Подальше вдосконалення цієї норми відбулося у 2023 році шляхом уточнення її редакції відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань.

Криміналізація домашнього насильства та подальший розвиток відповідної норми засвідчують еволюцію підходу держави до розуміння цього явища: від його трактування як внутрішньосімейного конфлікту до усвідомлення домашнього насильства як суспільно небезпечного діяння, що потребує активного втручання держави та застосування ефективних засобів кримінально-правового впливу.

Проблематику домашнього насильства досліджували такі учені: А. Бабій, А. Вознюк, А. Дядюша, А. Ткачук, М. Ольховик, М. Хавронюк та ін. Напрацьовані ними теоретичні положення й наукові висновки сформували основу для подальшого поглибленого осмислення зазначеного явища, зокрема в контексті вдосконалення національного кримінального законодавства та адаптації й використання пози-

тивного зарубіжного досвіду у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Стаття підготовлена задля формування узагальненої картини кримінально-правової протидії домашньому насильству через здійснення аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, а також нормативно-правових актів, що регулюють запобігання та протидію домашньому насильству в Україні. Особлива увага приділено положенням національного законодавства України, Закону США «Про домашнє насильство» (DVA), Директиви (ЄС) 2024/1385, Законів Німеччини «Про допомогу жертвам насильства» (GewaltHG) та «Про захист від насильства» (GewSchG), а також механізмам їхньої імплементації, включно із захисними приписами, електронним моніторингом та системами підтримки постраждалих.

Для досягнення поставленої мети застосовано порівняльний, системний, структурно-функціональний та нормативно-правовий методи дослідження, що дозволяють виявити особливості регулювання домашнього насильства у різних юрисдикціях, узагальнити правові механізми захисту постраждалих та окреслити напрями вдосконалення національного законодавства України з урахуванням міжнародних стандартів, зокрема Стамбульської конвенції та Директиви ЄС.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Домашнє насильство є серйозною та глобальною соціальною проблемою¹, складним багатоаспектним явищем, що посягає на особисту недоторканність, гідність і безпеку людини та становить серйозну загрозу для функціонування інституту сім'ї і стабільності суспільства загалом. Його небезпека полягає не лише у заподіянні безпосередньої фізичної чи психологічної шкоди потерпілим особам, а й у формуванні стійких моделей насильницької поведінки, які з часом відтворюються та поглиблюються. Значна частина таких правопорушень залишається

¹ Dufort M., Stenbacka M., Gumpert C. H. (2015). Physical domestic violence exposure is highly associated with suicidal attempts in both women and men. Results from the national public health survey in Sweden. *European Journal of Public Health*. Vol. 25. pp. 413–418. URL: <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku198>

прихованою, що зумовлено залежністю постраждалих від кривдника, страхом помсти та недовірою до державних інституцій.

Щороку Національна поліція України фіксує десятки тисяч випадків домашнього насильства. Лише за десять місяців 2025 року до Національної поліції надійшло понад 103 тисячі заяв і повідомлень про вчинення домашнього насильства, з них 3,7 тисячі — подані дітьми¹.

Правова природа домашнього насильства полягає в поєднанні приватних і публічних інтересів, що обумовлює особливості його кримінально-правової оцінки. На відміну від одноразових насильницьких дій, домашнє насильство здебільшого має системний характер і реалізується в межах тривалих близьких відносин, де кривдник використовує психологічний тиск, контроль або економічну залежність для підпорядкування потерпілої особи. Саме ця специфіка вимагає від держави застосування не лише каральних, а й превентивних та захисних механізмів.

Суттєвим чинником поширення домашнього насильства є соціально-економічні та психоемоційні умови, в яких перебуває суспільство. Економічна нестабільність, безробіття, а також високий рівень стресу негативно впливають на міжособистісні відносини в сім'ї та підвищують ризик вчинення насильницьких дій. Особливо гостро ці фактори проявляються в періоди кризових явищ, коли послаблюються механізми соціальної підтримки та контролю.

Стамбульська конвенція, визнаючи, що домашнє насильство переважно спрямоване проти жінок унаслідок історично сформованої нерівності владних і соціальних можливостей між жінками та чоловіками, водночас не обмежує коло можливих потерпілих. Документ передбачає, що жертвами домашнього насильства можуть бути також чоловіки та діти².

Особливої уваги потребує проблема домашнього насильства щодо вразливих груп населення, зокрема жінок, дітей, осіб похилого віку та осіб з інвалідністю. Міжнародні дослідження показують, що за біль-

¹ Павличенко К. (2025). Домашнє насильство — не сімейна справа: як Україна захищає постраждалих вдома. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/19925.html>

² Хомишин І. (2023). Національне законодавство та міжнародні зобов'язання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». Т. 10. № 4(40). С. 161–169. URL: <http://doi.org/10.23939/law2023.40.162>

шість випадків домашнього насильства відповідальність несуть чоловіки за діяння, які в першу чергу спрямовані проти жінок¹, багато з цих чоловіків є батьками, а жертвами є матері та діти². Такі особи часто перебувають у повній або частковій залежності від кривдника, що суттєво ускладнює можливість звернення по допомогу та ефективний захист своїх прав. Насильство щодо дітей є особливо небезпечним³, оскільки воно негативно впливає на їхній фізичний і психоемоційний розвиток, формує викривлене сприйняття соціальних ролей і може сприяти толерантності до агресивної поведінки в майбутньому.

Водночас спостерігається зростання кількості випадків звернення по допомогу з боку чоловіків. У 2020 році на національну гарячу лінію надійшло 29 511 звернень щодо домашнього насильства, з яких 16,4% (приблизно 4835) були від чоловіків. У наступні роки частка звернень від чоловіків зростає до 25% завдяки анонімності та конфіденційності лінії, що сприяло більшій відкритості чоловіків у зверненнях за допомогою⁴. Серед них переважають особи похилого віку, які зазнають насильства з боку своїх повнолітніх дітей, найчастіше з корисливих, зокрема фінансових, мотивів.

Рівень домашнього насильства щодо людей похилого віку демонструє тенденцію до поступового зростання з 2021 року. Зокрема, за дев'ять місяців 2024 р. на гарячу лінію надійшло 9,8 тисячі звернень від осіб віком від 60 років. Загалом кожне третє звернення надходить від людей похилого віку, що перевищує показники за весь 2021 р., коли було зафіксовано 9,3 тисячі звернень⁵.

¹ Grönte M., Mattsson T., Plantin L. (2024). Strategies to increase fathers' engagement in child protection investigations due to domestic partner abuse in Sweden. *Child & Family Social Work*. Vol. 29(3). pp. 669–678. URL: <https://doi.org/10.1111/cfs.13126>

² Frenzel A. (2014). Brott i nära relationer: en nationell kartläggning. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. URL: https://bra.se/download/18.660677dc19301da04633daa/1731065701934/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

³ Гресько О.О., Бек У.П. (2024). Захист прав дітей у випадках сімейного насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 2, № 86. С. 21–26. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.3>

⁴ Панталієнко Т. П. (2025). Домашнє насильство стосовно чоловіків: юридична невидимість чи реальність? *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 3, № 89. С. 270–274. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.40>

⁵ Яковенко І. (2024). За 2024 рік відкрили 2,7 тисячі проваджень про домашнє насильство. Це на 5% більше, ніж у 2023-му. URL: <https://www.village.com.ua/village/life/edu-news/358287-za-2024-rik-vidkrili-nbsp-2-7-nbsp-tisyachi-nbsp-provazhen-pro-domashne-nasilstvo-tse-na-nbsp-5-bilshe-nizh-u-2023-mu>

Фахівці наголошують на необхідності подолання суспільних стереотипів щодо того, що чоловіки не можуть бути жертвами насильства. Водночас важливо формувати розуміння, що звернення по допомогу є нормальним і необхідним кроком для захисту власної безпеки та прав ¹.

Ефективна протидія домашньому насильству потребує комплексного підходу, який поєднує кримінально-правові, адміністративні та соціальні заходи. Визначальне значення мають своєчасне виявлення фактів насильства, належна фіксація доказової бази, оперативне застосування заходів захисту постраждалих осіб, а також реалізація програм роботи з кривдниками, спрямованих на корекцію їхньої поведінки. Водночас ключовою умовою результативності державної політики у цій сфері є ефективна міжвідомча координація між правоохоронними органами, судами, соціальними службами та громадськими організаціями.

У сфері протидії домашньому насильству ключову роль відіграє Національна поліція України, яка здійснює діяльність у взаємодії з іншими суб'єктами владних повноважень, зокрема спеціально уповноваженими органами у сфері протидії домашньому насильству, іншими державними органами та установами, на які покладено функції реалізації превентивних заходів, загальними та спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб, а також безпосередньо з громадянами України.

Національна поліція, відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів у сфері протидії домашньому насильству, здійснюють діяльність із притаманними лише їм спеціальними повноваженнями, обов'язками та завданнями, спрямованими на попередження, виявлення, припинення фактів домашнього насильства, а також захист прав і законних інтересів постраждалих осіб ².

¹ Зотова Т. (2025). Кваліфікована допомога постраждалим від насильства у шелтерах гарантує: 99% врятованих не повернуться до кривдника. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/kvalifikovana-dopomoha-postrazhdalym-vid-nasylstva-u-shelterakh-harantuye-99percent-vryatovanykh-ne-povernutsya-do-kryvdykha>

² Саббатовський В. Ю. (2024). Місце, роль і взаємодія Національної поліції України в системі суб'єктів протидії домашньому насильству. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. С. 251–254. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/58>

Україна стала однією з перших держав Європи, яка на законодавчому рівні визначила домашнє насильство як серйозну соціальну проблему, ухваливши у 2001 році Закон України «Про попередженн насильства в сім'ї». Надалі розвиток національної правової бази у сфері протидії домашньому насильству набув системного характеру та був посилений прийняттям у 2017 році Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»¹.

Німеччина також активно вдосконалює законодавство у сфері захисту постраждалих від насильства. Зокрема, 27 лютого 2025 року було опубліковано Закон про допомогу жертвам насильства (Gewalthilfegesetz, GewaltHG), який формує комплексну систему підтримки постраждалих від гендерного та домашнього насильства. Закон гарантує вільний доступ до послуг захисту та консультування і встановлює законне право на отримання захисту. Окремі положення Закону набудуть чинності з 1 січня 2027 року та з 1 січня 2032 року, що пов'язано з необхідністю підготовки відповідної інфраструктури на рівні федеральних земель.

Постраждалими особами в межах цього підходу визначаються жінки, які постраждали від насильства, перебувають під його загрозою або стали його свідками, а також діти віком до 18 років, які були свідками насильства щодо близьких членів сім'ї. Гендерно зумовлене насильство охоплює фізичні, сексуальні та психологічні дії щодо жінок, тоді як домашнє насильство включає відповідні дії у сімейному чи спільному побуті незалежно від постійного місця проживання.

Для реалізації закону федеральні землі повинні забезпечити функціонування консультативних, допоміжних та захисних програм, запровадження профілактичних заходів для кривдників, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, а також ефективну координацію між різними службами підтримки. Закон також визначає мінімальні стандарти діяльності служб захисту, зокрема забезпечення цілодобового доступу до консультацій.

Окремо у 2025 році було підготовлено зміни до Закону про захист від насильства (Gewaltschutzgesetz, GewSchG), які передбачають мож-

¹ Хомишин І. (2023). Національне законодавство та міжнародні зобов'язання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». Т. 10. № 4(40). С. 161–169. URL: <http://doi.org/10.23939/law2023.40.162>

ливість застосування електронного моніторингу кривдників та їх обов'язкову участь у програмах соціально-поведінкової корекції. Такий моніторинг може призначатися судом у разі ризику порушення захисного припису та наявності загрози життю, здоров'ю або свободі постраждалої особи. Максимальний строк застосування становить три місяці з можливістю продовження.

Зазначені законодавчі акти спрямовані на імплементацію положень міжнародних стандартів, зокрема вимог Європейського Союзу щодо протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству та забезпечують приведення національної системи захисту постраждалих у відповідність до сучасних європейських підходів.

У США питання запобігання та протидії домашньому насильству врегульоване спеціальним законодавством, зокрема Законом про домашнє насильство (DVA).

Закон про домашнє насильство (DVA) встановлює правові механізми захисту постраждалих та визначає домашнє насильство як фізичне, психологічне, сексуальне та економічне. Його положення також поширюються на насильницькі дії, що впливають із дискримінаційних культурних або традиційних практик щодо жінок, зокрема примусове тестування на цноту, калічення жіночих статевих органів, примусові та дитячі шлюби, а також інші форми примусу.

За вчинення домашнього насильства передбачено покарання у вигляді штрафу або позбавлення волі до десяти років. Закон також покладає на поліцію обов'язок належного реагування на звернення, інформування постраждалих про можливість отримання притулку, медичної допомоги та правового захисту, а також допускає затримання підозрюваної особи без ордера з подальшим доставленням до суду. Крім того, постраждалі мають право звернутися за отриманням захисного припису, невиконання якого тягне кримінальну відповідальність¹.

Важливу роль у формуванні єдиних стандартів відіграє Європейський Союз, який запроваджує комплексні підходи до протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству. Зокрема, Директива (ЄС) 2024/1385, ухвалена Європейським парламентом та Радою Європей-

¹ Domestic Violence Act. URL: https://www.law.cornell.edu/gender-justice/resource/domestic_violence_act_3

ського Союзу 14 травня 2024 року, спрямована на створення цілісної системи запобігання та протидії насильству щодо жінок і домашньому насильству на території Союзу.

Метою Директиви є створення комплексної системи запобігання та боротьби з насильством щодо жінок і домашнім насильством на території Союзу. Документ передбачає криміналізацію відповідних правопорушень і встановлення покарань, посилення захисту жертв і доступу до правосуддя, розвиток системи підтримки постраждалих, удосконалення збору даних, профілактику, а також міждержавну координацію та співпрацю.

Директива, зокрема, встановлює мінімальні межі покарань за найбільш тяжкі форми насильства, правила юрисдикції (у тому числі щодо правопорушень, вчинених із використанням засобів зв'язку), вимоги щодо доступних каналів повідомлення про насильство, можливість застосування екстрених заборонних і захисних приписів, а також механізми оперативного видалення незаконного онлайн-контенту.

Основні характеристики Директиви передбачають встановлення мінімальних рівнів покарання за найтяжчі форми насильства, визначення правил юрисдикції, забезпечення ефективного захисту жертв і доступу до правосуддя, розвиток системи спеціалізованої підтримки постраждалих, впровадження профілактичних заходів і програм раннього втручання, а також посилення координації між державами та вдосконалення збору даних.

Документ також передбачає впровадження профілактичних програм, навчання фахівців і формування національних політик координації.

Держави-члени зобов'язані імплементувати положення Директиви до 14 червня 2027 р. та повідомити про це Європейську Комісію¹.

Таким чином, аналіз законодавства різних держав і наднаціональних утворень свідчить про формування комплексної багаторівневої системи протидії домашньому насильству, що поєднує кримінально-правові механізми, систему захисту постраждалих, превентивні заходи та міжінституційну координацію.

¹ Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on combating violence against women and domestic violence. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/eng>

IV. ВИСНОВКИ

Аналіз національного та міжнародного досвіду свідчить, що протидія домашньому насильству поступово трансформується у комплексну багаторівневу систему, яка поєднує кримінально-правові, адміністративні, соціальні та превентивні механізми. Формування такої системи відбувається як на рівні окремих держав, так і в межах наднаціональних об'єднань, що сприяє уніфікації стандартів захисту прав людини.

Зокрема, в Україні створено законодавчу основу протидії домашньому насильству, яка передбачає комплекс заходів реагування, захисту постраждалих осіб та профілактики правопорушень. Водночас ефективність реалізації державної політики значною мірою залежить від діяльності уповноважених суб'єктів, серед яких провідну роль відіграє Національна поліція України, що забезпечує практичне реагування на факти насильства, взаємодію із соціальними службами та застосування заходів захисту постраждалих.

Досвід інших держав також демонструє тенденцію до посилення гарантій захисту постраждалих та впровадження інноваційних механізмів запобігання насильству. Так, у Німеччині законодавство орієнтоване на створення розгалуженої системи підтримки постраждалих, запровадження стандартів роботи служб допомоги та застосування сучасних заходів контролю за поведінкою кримінальників. У США значна увага приділяється комплексному правовому регулюванню, криміналізації різних форм домашнього насильства та розширенню повноважень правоохоронних органів щодо оперативного реагування.

Важливу роль у формуванні єдиних підходів відіграє Європейський Союз, який через директивне регулювання встановлює мінімальні стандарти криміналізації, захисту постраждалих, функціонування систем підтримки, а також механізми міждержавної координації у сфері протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству.

Сучасна модель протидії домашньому насильству базується на поєднанні правових, інституційних та соціальних інструментів, а також на міжвідомчій та міжнародній взаємодії. Подальше вдосконалення цієї сфери має бути спрямоване на підвищення ефективності механізмів раннього виявлення насильства, розширення доступу постраждалих до допомоги, удосконалення програм роботи з кримінальниками та зміцнення координації між усіма суб'єктами системи протидії домашньому насильству.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Гресько О.О., Бек У.П. (2024). Захист прав дітей у випадках сімейного насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 2, № 86. С. 21–26. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.3>
2. Зотова Т. (2025). Кваліфікована допомога постраждалим від насильства у шелтерах гарантує: 99% врятованих не повернуться до кривдника. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/kvalifikovana-dopomoha-postrazhdalym-vid-nasyilstva-u-shelterakh-garantuye-99percent-vryatovanykh-ne-povernutsya-do-kryvdnyka>
3. Павличенко К. (2025). Домашнє насильство — не сімейна справа: як Україна захищає постраждалих вдома. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/19925.html>
4. Панталієнко Т. П. (2025). Домашнє насильство стосовно чоловіків: юридична невидимість чи реальність? *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 3, № 89. С. 270–274. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.40>
5. Саббатовський В. Ю. (2024). Місце, роль і взаємодія Національної поліції України в системі суб'єктів протидії домашньому насильству. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. С. 251–254. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/58>
6. Хомишин І. (2023). Національне законодавство та міжнародні зобов'язання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». Т. 10. № 4(40). С. 161–169. URL: <http://doi.org/10.23939/law2023.40.162>
7. Яковенко І. (2024). За 2024 рік відкрили 2,7 тисячі проваджень про домашнє насильство. Це на 5% більше, ніж у 2023-му. URL: <https://www.village.com.ua/village/life/edu-news/358287-za-2024-rik-vidkrili-nbsp-2-7-nbsp-tisyachi-nbsp-provazdzen-prodomashne-nasilstvo-tse-na-nbsp-5-bilshe-nizh-u-2023-mu>
8. Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on combating violence against women and domestic violence. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/eng>
9. Domestic Violence Act. URL: https://www.law.cornell.edu/gender-justice/resource/domestic_violence_act_3
10. Dufort M., Stenbacka M., Gumpert C. H. (2015). Physical domestic violence exposure is highly associated with suicidal attempts in both women and men. Results from the national public health survey in Sweden. *European Journal of Public Health*. Vol. 25. pp. 413–418. URL: <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku198>
11. Grönte M., Mattsson T., Plantin L. (2024). Strategies to increase fathers' engagement in child protection investigations due to domestic partner abuse in Sweden. *Child & Family Social Work*. Vol. 29(3). pp. 669–678. URL: <https://doi.org/10.1111/cfs.13126>
12. Frenzel A. (2014). Brott i nära relationer: en nationell kartläggning. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. URL: https://bra.se/download/18.660677dc19301da04633daa/1731065701934/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

REFERENCES

1. Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on combating violence against women and domestic violence. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/eng>
2. Domestic Violence Act. URL: https://www.law.cornell.edu/gender-justice/resource/domestic_violence_act_3

3. Dufort M., Stenbacka M., Gumpert C. H. (2015). Physical domestic violence exposure is highly associated with suicidal attempts in both women and men. Results from the national public health survey in Sweden. *European Journal of Public Health*. Vol. 25. pp. 413–418. URL: <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku198>
4. Frenzel A. (2014). Brott i nära relationer: en nationell kartläggning. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. URL: https://bra.se/download/18.660677dc19301da04633daa/1731065701934/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
5. Gresko O. O., Bek U. P. (2024). Zakhyst prav ditey u vypadkakh simeynoho nasylstva [Protection of children's rights in cases of domestic violence]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. Vol. 2(86). pp. 21–26. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.3>
6. Grönte M., Mattsson T., Plantin L. (2024). Strategies to increase fathers' engagement in child protection investigations due to domestic partner abuse in Sweden. *Child & Family Social Work*. Vol. 29(3). pp. 669–678. URL: <https://doi.org/10.1111/cfs.13126>
7. Khomyshyn I. (2023). Natsionalne zakonodavstvo ta mizhnarodni zobov'yazannya u sferi zapobihannya ta protydyi domashnomu nasylstvu [National legislation and international obligations in the field of preventing and combating domestic violence]. *Bulletin of National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*. Vol. 10. No. 4(40). pp. 161–169. URL: <http://doi.org/10.23939/law2023.40.162> [in Ukrainian].
8. Pantalienko T. P. (2025). Domashnye nasylstvo stosovno cholovikiv: yurydychna nevydymist chy realnist? [Domestic violence against men: legal invisibility or reality?] *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. Vol. 3(89). pp. 270–274. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.40> [in Ukrainian].
9. Pavlychenko K. (2025). Domashnye nasylstvo — ne simeyna sprava: yak Ukrayina zakhyshchaye postrazhdalyykh vdoma [Domestic violence is not a family matter: how Ukraine protects victims at home]. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/19925.html> [in Ukrainian].
10. Sabbatovskyy V. Yu. (2024). Mistse, rol i vzayemodiya Natsionalnoyi politsiyi Ukrayiny v systemi subyektiv protydyi domashnomu nasylstvu [Place, role and interaction of the National Police of Ukraine in the system of subjects of combating domestic violence]. *Legal scientific electronic journal*. No. 9. pp. 251–254. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/58> [in Ukrainian].
11. Yakovenko I. (2024). Za 2024 rik vidkryly 2,7 tysyachi provadzhenn' pro domashnye nasylstvo. Tse na 5% bil'she, nizh u 2023-mu [In 2024, 2.7 thousand cases of domestic violence were opened. This is 5% more than in 2023]. URL: <https://www.village.com.ua/village/life/edu-news/358287-za-2024-rik-vidkrili-nbsp-2-7-nbsp-tisyachi-nbsp-provadjhen-pro-domashne-nasilstvo-tse-na-nbsp-5-bilshe-nizh-u-2023-mu> [in Ukrainian].
12. Zotova T. (2025). Kvalifikovana dopomoha postrazhdalym vid nasylstva u shelterakh harantuye: 99% vryatovanykh ne povernutsya do kryvdnyka [Qualified assistance to victims of violence in shelters guarantees: 99% of those rescued will not return to their abuser]. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/kvalifikovana-dopomoha-postrazhdalym-vid-nasylstva-u-shelterakh-harantuye-99percent-vryatovanykh-ne-povernutsya-do-kryvdnyka> [in Ukrainian].

EDITORIAL OFFICE ADDRESS

(room 210) 15 Ushinsky St., Kyiv, Ukraine, 03151
tel.: (044) 242-10-84; (044) 242-10-74; e-mail: migrlaw@gmail.com

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Україна, 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, к. 210
тел.: (044) 242-10-84; (044) 242-10-74; e-mail: migrlaw@gmail.com

Підписано до друку 28.02.2026. Замовлення № __. Папір офсетний. Друк офсетний.
Наклад 50 прим. Формат 60×84/16 Віддруковано ВД «Дакор» м. Київ, пр-т Берестейський, 56.
Свід. ДК № 4349 від 05.07.2012